PANOSTAJA OYJ

TASEKIRJA

1.11.2015 - 31.10.2016

1. PANOSTAJA OYJ:N HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

KONSERNIN TALOUDELLINEN KEHITYS

Panostaja-konsernin liikevaihto oli päättyneellä katsauskaudella 172,5 milj. euroa (148,2 milj. euroa). Viennin osuus liikevaihdosta oli 6,7 milj. euroa eli 3,9 % (6,5 milj. euroa eli 4,4 %). Edellisen ja kuluvan tilikauden aikana toteutuneiden yritysostojen vaikutus 24,3 milj. euron liikevaihdon kasvuun oli 19,0 milj. euroa. Kahdeksasta sijoituskohteesta viisi ylitti vertailukauden kumulatiivisen liikevaihtotason.

Liikevoitto kasvoi ja oli 9,0 milj. euroa (7,3 milj. euroa). Vertailukauden liikevoittoa rasittaa liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattu KotiSun Oy:n lisäkauppahinta-arvion ja tilinpäätöshetkellä tehdyn arvion erotus -0,5 milj. euroa sekä Multiprintin hankinnasta aiheutuneet kulut 1,7 milj. euroa. Vertailukauden liikevoiton ylitti neljä sijoituskohdetta kahdeksasta.

Tulos myydyistä liiketoiminnoista oli 3,8 milj. euroa. Flexim Security Oy myytiin tilikaudella 2015 ja kauppaan liittynyt lisäkauppahinta on kirjattu kuluneella tilikaudella. Konsernin tuloslaskelma ei sisällä vertailuvuodelta 2015 myytyjen liiketoimintojen tuloslaskelmaa vaan niiden tulos on konsernin tuloslaskelmassa erotettu riville Tulos myydyistä liiketoiminnoista.

Konsernin nettorahoituskulut katsauskaudella olivat -2,1 milj. euroa (-3,8 milj. euroa). Konsernin maksuvalmius säilyi hyvänä ja liiketoiminnan kassavirta oli 9,6 milj. euroa positiivinen.

Konsernin henkilöstön määrä tilikaudella oli keskimäärin 1 337 (1 176). Tilikauden lopussa konsernin henkilöstömäärä oli 1 434 (1 239).

Emoyhtiö Panostaja Oyj:n liikevaihto oli 0,0 milj. euroa (0,0 milj. euroa). Liiketappio oli -2,9 milj. euroa (liikevoitto 23,0 milj. euroa). Emoyhtiön tilikauden voitto oli 7,3 milj. euroa (voitto 21,6 milj. euroa).

KONSERNIRAKENNE

Katsauskaudella ei ole tapahtunut muutoksia konsernirakenteessa.

PANOSTAJA-KONSERNIN LIIKETOIMINTASEGMENTIT

Panostaja-konsernin segmentointi perustuu enemmistöomistuksessa oleviin sijoituskohteisiin, jotka tuottavat keskenään erilaisia tuotteita ja palveluja. Sijoituskohteita myös seurataan erillisinä liiketoimintoina. Panostajan enemmistöomistuksessa olevat sijoituskohteet muodostavat yhtiön liiketoimintasegmentit joiden lisäksi on muut segmentti, jossa raportoidaan konsernin emoyhtiö mukaan lukien osakkuusyhtiöt ja kohdistamattomat erät. Panostaja –konsernin liiketoimintasegmentit ovat Grano, KotiSun, Takoma, Selog, Helakeskus, KL-Varaosat, Heatmasters, Megaklinikka sekä Muut.

Konsernin segmenttiraportointi perustuu liiketoiminnallisiin segmentteihin.

Grano

Grano on Suomen suurin ja vahvin graafisen alan yritys, joka tarjoaa digi- ja printtipalveluihin liittyviä tuotteita, markkinointia ja ratkaisuja, jotka helpottavat sekä kehittävät asiakkaiden liiketoimintaa. Yhtiön toimipisteet sijaitsevat yli kahdellakymmenellä paikkakunnalla kattaen Suomen Oulusta Helsinkiin. Lisäksi konsernilla on toimintaa Tallinnassa ja

Pietarissa. Konsernin toimitusjohtajana toimii Jaakko Hirvonen. Panostajan omistusosuus konsernista oli katsauskauden lopussa 50,2 %.

Granon liikevaihto kasvoi 26 %, 69,9 milj. eurosta 88,2 milj. euroon. Kasvun selittää Multiprint-yhtiöiden hankinta kesäkuussa 2015. Haastava markkinatilanne ja paperin myynnin lasku heijastui segmentin liikevaihdon ja kannattavuuden kehitykseen. Rakentamisen ja sähköisten palvelujen osalta kysyntä oli katsauskaudella hyvällä tasolla, alueelliset erot kysynnässä olivat suuria. Segmentin liikevoitto kasvoi Multiprint –yhtiöiden hankinnan myötä 5,9 milj. eurosta 7,8 milj. euroon. Vertailukauden tulokseen sisältyy 1,7 milj. euron kustannukset Multiprintin hankintaan liittyen. Katsauskaudella on edelleen jatkettu Multiprint-hankinnan jälkeistä toiminnan tehostamista sekä panostettu voimakkaasti digitaalisten palvelujen kehittämiseen. Katsauskaudella hankittiin Luotta Oy sekä Micromedian markkinointilogistiikan liiketoiminnot. Katsauskauden jälkeen on hankittu Oy Fram Ab:n koko osakekanta. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 789 (775).

KotiSun
KotiSun tarjoaa konseptoituja käyttövesi- ja lämpöverkkoremontteja sekä viemärisaneerauksia kuluttajille avaimet käteen - palveluna. KotiSun on kasvanut nopeassa tahdissa alan suurimmaksi ja tunnetuimmaksi toimijaksi Suomessa. Konsernin toimitusjohtajana toimii Kalle Lahtinen. Panostajan omistusosuus konsernista oli katsauskauden lopussa 57,3 %.

KotiSun-segmentin markkinatilanne on ollut hyvä koko katsauskauden. Segmentin liikevaihto kasvoi 34%, 23,7 milj. eurosta 31,9 milj. euroon. Liikevaihdon vahvaa kehitystä selittää pääasiassa viemäriliiketoiminnan voimakas kasvu. Voimakkaasta kasvusta huolimatta myös kannattavuus pysyi hyvällä tasolla: liikevoitto kasvoi 4,2 milj. eurosta 5,8 milj. euroon. Vertailukauden liikevoittoa rasittaa KotiSun Oy:n lisäkauppahinta-arvion ja tilinpäätöshetkellä tehdyn arvion erotus -0,5 milj. euroa (Q1 2015). Katsauskaudella on myynnin kasvun myötä tehty merkittäviä panostuksia kalustoon. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 298 (139).

Takoma
Takoma -segmentin ainoa operatiivinen yksikkö on Takoma Gears Parkanossa, joka tarjoaa mekaanisen voimansiirron tuotteita ja palveluita meri- ja offshoreteollisuudelle sekä kaivosteollisuudelle. Takoma-konsernin emoyhtiönä toimii Panostajan 63,1 prosenttisesti omistama Takoma Oyj, jonka toimitusjohtajana on toiminut 3.8.2015 alkaen Jari Lilja. Takoma Oyj:n ja Takoma Gears Oy:n saneerausmenettelyt alkoivat 17.1.2014 ja saneerausohjelmat vahvistettiin 30.9.2014 Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Saneerausohjelmassa saneerausvelkojen takaisinmaksuaikataulua pidennettiin ja velkarakennetta kevennettiin

Takoman jatkuvien toimintojen liikevaihto heikkeni 13,2 milj. eurosta 10,2 milj. euroon. Liikevaihdon lasku johtui offshore- ja meriteollisuuden markkinatilanteen merkittävästä heikkenemisestä tilikauden aikana. Segmentin jatkuvien toimintojen liiketulos heikkeni vastaavasti -0,7 milj. eurosta -1,2 milj. euroon. Tappiollisesta toiminnasta johtuen Takoma on tehnyt merkittäviä toiminnallisia muutoksia, joilla on tähdätty toiminnan sopeuttamiseen vallitsevaan kysyntätilanteeseen ja liiketoiminnan saamiseksi kannattavaksi. Liiketoiminnan volyymin laskun katkaiseminen ja uusien asiakkaiden saaminen sekä oman toiminnan edelleen tehostaminen ovat kriittistä tekijöitä yhtiön toiminnan jatkuvuuden kannalta. Lopetettujen liiketoimintojen luvut on esitetty lopetetuissa liiketoiminnoissa. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 83 (90).

Selog
Selog Oy on vuonna 2005 perustettu Suomen suurin sisäkattomateriaalien tukkuliike, joka palvelee alan urakoitsijoita ja asentajia. Palvelutarjontaan kuuluvat myös laskenta- , suunnittelu- ja logistiikkapalvelut. Selogin palvelut kattavat korjaus- ja saneeraushankkeita sekä uudisrakennuskohteita. Yhtiön toimipisteet ovat Helsingissä, Tampereella ja Lappeenrannassa. Selog Oy kuuluu Selog Group –konserniin, josta Panostajan omistusosuus on 60%. Selog Oy:n toimitusjohtajana toimii Simo Tuokko.

Selog-segmentin liikevaihto kasvoi tilikaudella 4%, 9,9 milj. eurosta 10,3 milj. euroon. Liikevoitto parani 0,5 milj. eurosta 0,7 milj. euroon. Rakentamisen suhdanne oli hivenen edellisvuotta parempi, vaikkakin kilpailu kohteista oli edelleen erittäin kovaa. Katsauskaudella markkina on piristynyt, mutta vaikutus sisärakentamiseen näkyy vasta viiveellä. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 15 (14).

Helakeskus
Suomen Helakeskus Oy on Seinäjoella toimiva kalustehelojen keskeinen tukkukauppa Suomessa. Yhtiö maahantuo, markkinoi ja myy kalusteteollisuuden helatarvikkeita. Yhtiö kuuluu Suomen Helasto -konserniin, johon aiemmin kuuluneen Rakennushelasto Oy:n osakkeet myytiin katsauskaudella. Panostajan omistusosuus Suomen Helasto -konsernista on 95,3 prosenttia. Konsernin toimitusjohtajana toimii Hannu Rantanen.

Helakeskus-segmentin liikevaihto pieneni katsauskaudella 10,4 milj. eurosta 9,8 milj. euroon. Liikevaihdon pieneneminen johtuu Rakennushela-liiketoiminnasta luopumisesta, kun yhtiö myi Rakennushelasto Oy:n osakkeet toimivalle johdolle. Markkinatilanne on piristynyt, mutta samaan aikaan osa asiakkaista on voimakkaissa talousvaikeuksissa. Katsauskauden liikevoitto heikkeni 0,7 milj. eurosta 0,3 milj. euroon, mikä johtuu käytännössä Rakennushelaston myynnistä aiheutuneesta 0,3 milj. euron arvostustappiosta. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 24 (28).

KL-Varaosat
KL-Varaosat Oy on Tampereella, Jyväskylässä , Rovaniemellä, Turussa ja Vantaalla toimiva Mercedes Benz- ,BMW- sekä Volvo-henkilöautojen alkuperäisvaraosien ja tarvikkeiden maahantuoja, tukkukauppa ja jälleenmyyjä. Segmentti on katsauskaudella keskittynyt aiempina kausina toteutettujen laajentumisten vahvistamiseen ja kannattavuuden parantamiseen. KL–Varaosat Oy kuuluu KL Parts –konserniin, josta Panostajan omistusosuus on 75 prosenttia. KL-Varaosat Oy:n toimitusjohtajana toimii Juha Kivinen.

KL-Varaosat -segmentin liikevaihto kasvoi 10 % edellisvuoden 11,8 milj. eurosta 13,0 milj. euroon. Markkinatilanne on toimialalla pysynyt katsauskaudella melko vakaana. Strategiset hankkeet asiakkuuksien ja yhteistyön kehittämisessä sekä sähköisessä kaupassa ovat edenneet suunnitellusti. Yhtiössä on viety loppuun palvelutyön tehostamishanke resurssien tasaamiseksi, toiminnan tehostamiseksi ja kiinteiden kulujen liikevaihto-osuuden vähentämiseksi liikevaihdon kasvaessa. Liikevoitto kasvoikin selvästi edellisvuoden 0,5 milj. eurosta 1,0 milj. euroon. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 48 (47).

Heatmasters
Heatmasters Group tarjoaa metallien lämpökäsittelypalvelua Suomessa ja kansainvälisesti sekä valmistaa, kehittää ja markkinoi lämpökäsittelyteknologiaa. Heatmasters Group –konserniin kuuluu Suomessa kaksi liiketoimintaa harjoittavaa yhtiötä Heatmasters Lämpökäsittely Finland Oy ja Heatmasters Technology Oy, jotka toimivat Lahdessa ja Kouvolassa. Konsernilla on lisäksi tytäryhtiöt Puolassa, Ruotsissa ja USA:ssa. Panostajan omistusosuus segmentistä on 80,0%. Heatmasters Group Oy:n toimitusjohtajana toimii Ilkka Mujunen.

Heatmasters-segmentin liikevaihto heikkeni katsauskaudella 6,3 milj. eurosta 4,5 milj. euroon. Lämpökäsittelypalveluiden kysyntä oli katsauskaudella erittäin heikkoa Suomessa, samoin investointyihyödykkeiden (uunit, muuntajat) kysyntä oli matalalla tasolla kaikilla markkinoilla. Liikevoitto heikkeni myynnin putoamisen myötä 0,1 milj. eurosta - 1,0 milj. euroon. Liikevaihdon sekä liikevoiton heikkenemiseen vaikutti erityisesti Skandinavian heikko markkina. Lisäksi uusien yksiköiden (HM Scandinavia, HM Inc, Turku) käynnistämiskustannukset sekä invertterilaitteen tuotekehityskulut rasittivat liikevoittoa. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 49 (51).

Megaklinikka
Megaklinikka on täysin uudenlaisen palvelukonseptin hammaslääkäriasema. Sen toiminta perustuu asiakaslähtöiseen toimintatapaan, jossa asiakkaille tarjotaan kaikki hammashuollon palvelut yhdellä käynnillä, laadukkaasti ilman jonoja. Yhtiö tarjoaa myös toiminnanohjausjärjestelmäänsä lisensioituna palveluna julkisen puolen hammashoitoon. Yhtiön toimitusjohtajana toimii Christoffer Nordström. Panostajan omistusosuus segmentistä on 74,8 %. Segmentti on yhdistelty Panostaja-konserniin 1.3.2015 alkaen.

Megaklinikan liikevaihto oli katsauskaudella 4,7 milj. euroa (3,4 milj. euroa). Kasvu johtuu siitä, että vertailuvuoden luvut ovat vain 8 kuukaudelta. Tilanne Suomen perushammashuollon markkinoilla on jatkunut haastavana, asiakaskäynnit ovat yleisesti markkinassa laskeneet edellisvuodesta, lisäksi kilpailu Helsingissä on kiristynyt. Katsauskauden aikana yhtiön lisenssiliiketoiminta laajeni. Tukholman klinikan toiminta aloitettiin suunnitelmien mukaan syyskuussa. Segmentin liikevoitto oli katsauskaudella -1,5 milj. euroa (-0,5 milj. euroa). Katsauskauden tulosta rasittavat tilikauden alusta toiminnassa ollut kuukausimaksullisen hammashoitomallin aloitusvaiheen kustannukset. Lisäksi katsauskaudella on panostettu voimakkaasti markkinointiin. Myös Tukholman klinikan ylöasjo on aiheuttanut merkittävästi kustannuksia. Segmentin henkilöstömäärä oli katsauskauden lopussa 119 (86).

Muut
Muut -segmentin liikevaihdossa ei tapahtunut olennaisia muutoksia. Katsauskaudelta raportoi kolme osakkuusyhtiötä, Ecosir Group Oy, Spectra Yhtiöt Oy sekä Juuri Partners Oy. Raportoitavien osakkuusyhtiöiden tulosvaikutus katsauskaudella oli 0,1 milj. euroa (-0,1 milj. euroa), joka esitetään omalla rivillään konsernin tuloslaskelmassa.

RAHOITUS

Liiketoiminnan kassavirta parani ja oli 9,6 milj. euroa (8,0 milj. euroa). Maksuvalmius säilyi hyvänä. Konsernin rahavarat olivat 26,6 milj. euroa (30,6 milj. euroa) ja korolliset nettovelat 50,1 milj. euroa (45,7 milj. euroa). Nettovelkaantumisaste nousi ja oli 71,1 (65,2 %). Konsernin nettorahoituskulut katsauskaudella olivat -2,1 milj. euroa (-3,8 milj. euroa), eli 1,2 % (2,6 %) liikevaihdosta. Vertailukauden rahoituskulut sisältävät osakkuusyhtiö Ecosirin pääomalainan alaskirjauksen 1,0 milj. euroa.

Panostaja solmi 8.12.2015 sopimukset yhteensä 30,0 milj. euron rahoituskokonaisuudesta. Kokonaisuus koostuu 20,0 milj. euron lainoista ja 10,0 milj. euron yritysostolimiitistä. Lainat ovat vieraan pääoman ehtoisia vakuudellisia lainoja. Lainoista 5,0 milj. euroa erääntyy kolmen vuoden kuluttua lainan nostohetkestä ja 15,0 milj. euroa erääntyy 31.10.2019. Kaikki lainat nostettiin 30.4.2016 mennessä. Yritysostolimiitti on voimassa kolme vuotta ja limiitistä voi nostaa kahden vuoden pituisia lainoja Panostajan tekemien yritysostojen rahoittamiseksi.

Panostaja Oyj:n maksoi pääomalainan 15,0 milj. euroa huhtikuussa 2016. Konsernin omavaraisuusaste oli katsauskauden lopussa 37,7 % (37,5 %). Oman pääoman tuotto oli 12,1 % (23,0 %). Sijoitetun pääoman tuotto laski 8,7 %:iin (12,4 %).

INVESTOINNIT SEKÄ KEHITYSMENOT

Konsernin bruttoinvestoinnit olivat katsauskaudella 10,9 milj. euroa (54,9 milj. euroa), eli 6,3 % (37,0 %) liikevaihdosta. Investoinnit kohdistuivat pääasiassa aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin sekä yrityshankintoihin.

Kehitysmenoja aktivoitiin tilikaudella 0,1 milj. euroa (0,0 milj. euroa).

LÄHIPIIRILAINAT JA –VASTUUT

Tilinpäätöshetkellä lainojen määrä lähipiiriin kuuluvalle yhtiölle on 0,3 milj. euroa. Lainojen korko on 6 %. Lainat ovat oman pääoman ehtoisia vaihtovelkakirjalainoja, joihin sovelletaan osakeyhtiölain 12 luvun säännöksiä. Mikäli yhtiö ei ole maksanut lainaa takaisin laina-ajan päätyttyä lainan antajalla on oikeus erityisten oikeuksien perusteella vaihtaa nämä vaihtovelkakirjalainat yhtiön osakkeisiin

Yhtiöllä on 0,5 milj. euron suuruinen pääomalainasaaminen osakkuusyhtiöltä, joka erääntyy kokonaisuudessaan maksettavaksi tilikauden 2017 aikana.

Johdolle annettujen lainojen summat ja pääasialliset lainaehdot ovat esitetty liitetiedossa 35.

RISKIT

Konserni ottaa hallittuja riskejä hyödyntääkseen liiketoimintamahdollisuudet optimaalisella tavalla. Konsernin tavanomaiset liiketaloudelliset riskit liittyvät sijoituskohteiden markkina- ja kilpailutilanteeseen, asiakas- ja toimittajariskeihin sekä yrityskauppoihin ja näiden rahoitukseen liittyviin riskeihin.

Panostajan kahdeksan enemmistöomistuksessa olevaa sijoituskohtetta toimivat erilaisilla toimialoilla. Tavoitteena on, ettei konsernin taloudellinen tulos ole olennaisesti riippuvainen yksittäisen sijoituskohteen kehityksestä ja tuloksesta, mutta suhdannetilanteesta riippuen ja sijoituskohteen kasvaessa sen merkitys koko konsernin kannalta korostuu, jolloin riski voi olla olennainen. Konsernin taloudellinen tulos ja kehitys eivät ole normaalisti yksittäisestä asiakkaasta riippuvainen, mutta yksittäisen sijoituskohteen tulokseen ja kehitykseen yhden tai useamman merkittävän asiakkaan menettämisellä voi olla taloudellisia vaikutuksia.

Konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen yleisellä suhdannekehityksellä ja erityisesti Suomen talouden kehityksellä voi olla merkittävä vaikutus. Konsernin tulokseen ja kehitykseen vaikuttavat myös kausiluonteisuus. Liiketoimintojen kausivaihtelut vaikuttavat siten, että tavanomaisesti vuoden ensimmäinen vuosipuolisko on heikompi kuin vuoden jälkimmäinen vuosipuolisko. Kilpailutilanteen jatkuva muutos kuten hintakilpailu ja yksittäiselle sijoituskohteelle tulevat uudet kilpailijat voivat vaikuttaa konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen, vaikka konserni ja sen sijoituskohteet kehittävät jatkuvasti toimintojaan kilpailutilanteen mukaisesti. Lisäksi eri sijoituskohteiden liiketoiminnassaan käyttämien raaka-aineiden hinta- ja saatavuusriskit voivat vaikuttaa merkittävästi yksittäisen sijoituskohteen taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen, muttei normaalisti merkittävästi koko konsernin kehitykseen ja tulokseen.

Konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen ei normaalisti ole merkittävää vaikutusta valuuttakurssi-, korko-, rahoitus- ja luottotappioriskillä, mutta yksittäisen sijoituskohteen taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen näillä riskeillä voi olla merkittävä vaikutus. Konserni ja sen eri sijoituskohteet ovat pyrkineet suojautumaan näiltä riskeiltä merkittäviltä osin eri tavoin, mutta aina suojaaminen ei ole mahdollista.

Konsernin henkilöstöön liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli avainhenkilöiden ja henkilöstön rekrytoinneissa tai sitouttamisessa epäonnistutaan.

Ympäristöön liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konserni huomioi ympäristöasioihin liittyvän lainsäädännön ja sen mukanaan tuomat vastuut erityisen huolellisesti ja pyrkii toiminnassaan noudattamaan kestävän kehityksen periaatteita. Konsernin tiedossa ei ole mitään merkittäviä ympäristöasioihin liittyviä riskejä.

Konsernilla on laaja vakuutusturva, joka kattaa aineelliset vahingot vakuutusehtojen mukaisesti. Omaisuusriskien vakuutustasoa seurataan säännöllisesti. Takuu-, keskeytys-, tuotevastuu- ja korjausriskeihin liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konsernin yhtiöt pyrkivät varautumaan näihin riskeihin panostamalla toimitusketjun hallintaan, oman toiminnan laatuun ja tuotekehitykseen sekä riskien säännönmukaiseen arviointiin. Mikäli mahdollista nämä riskit katetaan myös vakuutusturvalla.

Yrityskauppoihin liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konsernin tavoitteena on kasvaa myös yritysostojen kautta. Yritysostoihin liittyvää konsernin taseeseen kirjattua liikearvoa on n. 78,0 milj. euroa. Liikearvoa ei poisteta säännöllisesti vuosittain, vaan poistojen sijaan tehdään arvonalentumistestaus vähintään vuosittain tai silloin, kun on viitteitä arvonalentumisesta. Arvoja tarkistetaan normaalisti viimeisen vuosipuoliskon aikana budjetointiprosessin yhteydessä. Taloustilanteen epävamuus voi edelleen pitkittyessään johtaa erityisesti teknologiateollisuutta ja rakentamista edustavien sijoituskohteiden liikearvotestauksen perusteena olevien ennusteiden muuttumiseen. Tällaisesta muutoksesta saattaisi aiheutua liikearvojen alaskirjaustarvetta.

Viranomaisten määräykset voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen. Konsernissa ja eri sijoituskohteissa seurataan määräyksien muutoksia ja niihin pyritään reagoimaan ennakolta mikäli mahdollista.

HALLINTO JA YHTIÖKOKOUS

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 2. helmikuuta 2016 Tampereella. Hallituksen jäsenten lukumääräksi vahvistettiin kuusi, ja valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättyvälle toimikaudelle hallitukseen valittiin Jukka Ala-Mello, Eero Eriksson, Mikko Koskenkorva, Antero (Antti) Virtanen ja Hannu Tarkkonen uudelleen sekä uutena jäsenenä Tarja Pääkkönen.
Tilintarkastajiksi valittiin Tilintarkastus-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja KHT Markku Launis toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Tilintarkastus-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy on ilmoittanut, että päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Lauri Kallaskari.
Yhtiökokous vahvisti esitetyn tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.11.2014 - 31.10.2015 ja päätti, että päättyneeltä tilikaudelta osakkeenomistajille maksetaan osinkoa 0,05 euroa osakkeelta.

Lisäksi yhtiökokous päätti, että hallitus valtuutetaan päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä 4.700.000 euroa. Valtuutus sisältää hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoon liitty-

vistä ehdoista. Valtuutus on voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka. Yhtiökokous myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että hallituksen jäsenten palkkiot pidetään ennallaan ja että valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättyvältä toimikaudelta hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiona 40.000 euroa ja hallituksen muille jäsenille kullekin 20.000 euroa. Lisäksi yhtiökokous päätti, että noin 40 % hallituksen jäsenille maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenille yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia (1 %) yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti (1 %) yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana. Yhtiökokous päätti edelleen, että hallituksen jäsenten matkakulut korvataan Verohallinnon vahvistaman kulloisenkin matkakorvausperusteen enimmäismäärän mukaisena.
Lisäksi hallitus valtuutettiin päättämään omien osakkeiden hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä siten, että hankittavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 5.100.000 osaketta, mikä vastaa noin 9,86 % yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan valtuutuksen nojalla hankkia vain vapaalla omalla pääomalla. Omia osakkeita voidaan hankkia hankintapäivänä NASDAQ Helsinki Oy:n järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä muodostuvaan hintaan tai muuten markkinoilla muodostuvaan hintaan. Hallitus päättää, miten omia osakkeita hankitaan. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa (suunnattu hankkiminen). Valtuutus kumoaa edellisessä varsinaisessa yhtiökokouksessa 5.2.2015 annetun omien osakkeiden hankintaa koskevan valtuutuksen. Valtuutus on voimassa 2.8.2017 saakka.
Yhtiön hallitus piti välittömästi yhtiökokouksen päätyttyä järjestäytymiskokouksen, jossa hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Jukka Ala-Mello ja varapuheenjohtajaksi Eero Eriksson.
Hallitus ei ole käyttänyt yhtiökokouksen antamaa valtuutusta omien osakkeiden hankinnasta tilikauden aikana.

OSAKEPÄÄOMA JA OMAT OSAKKEET

Katsauskauden päättyessä Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5.568.681,60 euroa. Osakkeiden lukumäärä on yhteensä 52.533.110 kappaletta.

Panostaja Oyj:n hallitus päätti 4.5.2016 vuoden 2015 varsinaisen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla osakeyhtiölain 9 luvun 20 §:n mukaisesta 800.000 osakkeen maksuttomasta osakeannista yhtiölle itselleen. Yhtiö teki osakeannin itselleen, jotta sillä olisi saatavilla riittävä määrä omia osakkeita käytettäväksi yhtiön avainhenkilöiden sitouttamiseen ja muihin hallituksen kulloinkin päättämiin käyttötarkoituksiin. Uudet osakkeet merkittiin kaupparekisteriin 6.5.2016.

Panostaja myi katsauskaudella 700.000 kappaletta omia osakkeitaan johtoryhmän jäsenille osana pitkäaikaista osakepohjaista kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää.

Yhtiön hallussa oleva omien osakkeiden määrä katsauskauden lopussa oli 355.183 kappaletta (tilikauden alussa 342.398 kappaletta). Omien osakkeiden määrä vastasi 0,7 prosenttia koko katsauskauden lopun osakemäärästä ja äänimäärästä.

Yhtiökokousten 5.2.2015 ja hallituksen päätösten mukaisesti Panostaja Oyj luovutti 11.12.2015 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 32.800 kappaletta osakkeita. Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 11.12.2015 yhteensä 13.483 kappaletta, 4.3.2016 13.793 sekä 3.6.2016 13.952 ja 2.9.2016 yhteensä 13.187 kappaletta eli yhteensä 54.415 kappaletta osakkeita kokouspalkkioiden maksuna.

OSAKEKURSSIN KEHITYS JA OSAKKEENOMISTUS

Panostaja Oyj:n osakkeen päätöskurssi vaihteli tilikauden aikana 0,81 euron (alin noteeraus) ja 1,04 euron (ylin noteeraus) välillä. Osakkeiden osakevaihto tarkastelujaksolla oli 5.959.387 kappaletta, mikä edustaa 11,5 % osakekannasta. Osakkeen lokakuun 2016 päätöskurssi oli 0,92 euroa. Yhtiön osakekannan markkina-arvo lokakuun 2016 lopussa oli 48,3 milj. euroa (44,5 milj. euroa). Yhtiöllä oli lokakuun 2016 lopussa 3.708 osakkeenomistajaa (3.660).

OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN VAIHTOVELKAKIRJALAINA JA HYBRIDILAINA

Vaihdettava pääomalaina 2011 yhteensä 15,0 milj. euroa maksettiin takaisin kokonaisuudessaan katsauskauden aikana.

Konserni laski 27.5.2013 liikkeeseen 7,5 milj. euron suuruisen oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan. Oman pääoman ehtoisella lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin neljän vuoden kuluttua. Sopimuksen mukainen vuotuinen korko on 9,75 %. Korko maksetaan vain, jos yhtiö päättää jakaa osinkoa. Mikäli osinkoa ei jaeta, konserni päättää koron maksusta erikseen. Konsernitilinpäätöksessä laina on luokiteltu omaksi pääomaksi ja korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona. Panostaja Oyj:n hallitus päätti maksaa hybridilainan koron 0,7 milj. euroa, joka maksettiin 27.5.2016.

HALLITUKSEN EHDOTUS YHTIÖKOKOUKSELLE

Yhtiön hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osinkoa 0,04 euroa osakkeelta.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että yhtiökokous valtuuttaisi hallituksen päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä enintään 4.700.000 euroa. Valtuutuksen ehdotetaan sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoon liittyvistä ehdoista. Valtuutuksen ehdotetaan olevan voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään 31.1.2017 Tampereella.

TILIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Ei olennaisia tilikauden jälkeisiä tapahtumia.

NÄKYMÄT TULEVALLE TILIKAUDELLE

Yrityskauppamarkkinan aktiivisuus on ollut tilikaudella hyvällä tasolla ja uusien kohteiden tarjonta on ollut vilkasta. Omistusjärjestelyjen ja kasvumahdollisuuksien hyödyntämisen tarve pk-yrityksissä säilyy ja oman aktiivisen toiminnan täydentäessä ulkoapäin tulevaa ostokohteiden tarjontaa markkinoilla on riittävästi yritysostomahdollisuuksia. Panostajan strategiaa on tarkoitus toteuttaa hallituilla yritysostoilla nykyisiin sijoituskohteisiin, mutta myös uusia mahdollisia sijoituskohteita kartoitetaan aktiivisesti. Myös irtaantumisten mahdollisuuksia arvioidaan aktiivisesti ja jonkin verran aikaisempaa laajemmin osana sijoituskohteiden omistajastrategioita.

Suhdanneodotukset nykyisten sijoituskohteiden toimialoilla ovat edelleen kahtiajakoiset ja suhdanneodotuksia leimaa edelleen epävarmuus sekä heikko ennustettavuus. Panostajan eri sijoituskohteissa näkymät vaihtelevat positiivisista heikkoihin.

Panostaja on muuttanut ohjeistuskäytäntöänsä ja lopettaa taloudellisen ohjeistuksen julkaisemisen vuoden 2017 alusta. Konsernin liikevoiton tulosohjauksen sijaan Panostaja tulee jatkossa tarjoamaan sijoittajille enemmän tietoa sijoituskohteiden kasvu- ja kehitysmahdollisuuksista ja Panostajan tavoitteista arvon kasvattamiseksi näissä sijoituskohteissa. Panostajan tavoitteena on jatkossa tukea sijoittajien mahdollisuutta muodostaa käsitys sijoituskohteiden itsenäisestä arvostatuoden enemmän esille Panostajan rakennetta sijoitusyhtiönä.

KONSERNIN TULOSLASKELMA, IFRS

(1 000 euroa)

	Liitetieto	1.11.2015 - 31.10.2016	1.11.2014 - 31.10.2015
Liikevaihto		**172 476**	**148 218**
Liiketoiminnan muut tuotot	9	1 493	674
Materiaalit ja palvelut		64 543	60 174
Henkilöstökulut	11	64 360	48 541
Poistot ja arvonalentumiset	12	7 371	6 049
Liiketoiminnan muut kulut	13	28 733	26 805
Liiketulos		**8 962**	**7 323**
Rahoitustuotot	14	312	167
Rahoituskulut	15	-2 424	-4 000
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	10	107	-53
Tulos ennen veroja		**6 957**	**3 437**
Tuloverot	16	-1 486	277
Tulos jatkuvista liiketoiminnoista		**5 471**	**3 714**
Tulos myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista	7	3 750	9 785
Tilikauden tulos		**9 221**	**13 499**
Jakautuminen			
Emoyhtiön osakkeen-omistajille		**4 154**	**7 834**
Määräysvallattomille		**5 067**	**5 665**
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:			
Tulos/osake jatkuvista liiketoiminnoista €	17		
Laimentamaton		0,018	0,008
Laimennettu		0,018	0,008
Tulos/osake myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista	17		
Laimentamaton		0,051	0,133
Laimennettu		0,051	0,117
Tulos/osake jatkuvista ja myydyistä liiketoiminnoista	17		
Laimentamaton		0,069	0,141
Laimennettu		0,069	0,138
Laaja konsernin tuloslaskelma			
Kauden tulos		9 221	13 499
Laajan tuloslaskelman erät			
Muuntoerot		41	28
Kauden laaja tulos		9 262	13 527
Jakautuminen			
Emoyhtiön osakkeen-omistajille		4 195	7 862
Määräysvallattomille		5 067	5 665

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä

KONSERNIN TASE, IFRS

(1 000 euroa)

	Liitetieto	31.10.2016	31.10.2015
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Liikearvo	18	**78 406**	**78 042**
Muut aineettomat hyödykkeet	18	**9 673**	**11 252**
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	19	**13 308**	**10 167**
Osuudet osakkuusyhtiöissä	20	**3 759**	**3 666**
Muut pitkäaikaiset varat	21	**7 538**	**6 861**
Laskennalliset verosaamiset	23	**6 974**	**5 911**
Pitkäaikaiset varat yhteensä		**119 659**	**115 898**
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	24	**11 043**	**12 596**
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25	**29 671**	**28 914**
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verosaamiset	25	**333**	**128**
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	22	**0**	**6 606**
Rahavarat	26	**26 573**	**24 001**
Lyhytaikaiset varat yhteensä		**67 620**	**72 245**
Varat yhteensä		**187 279**	**188 143**
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	27	**5 569**	**5 569**
Ylikurssirahasto	27	**4 646**	**4 646**
Muut rahastot	27	**7 390**	**7 390**
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	27	**13 260**	**12 602**
Muuntoero		**-124**	**-124**
Kertyneet voittovarat		**9 277**	**7 992**
Yhteensä		**40 017**	**38 075**
Määräysvallattomien omistajien osuus		**31 128**	**32 001**
Oma pääoma yhteensä		**71 145**	**70 076**
Pitkäaikaiset velat			
Laskennalliset verovelat	23	**2 611**	**1 836**
Rahoitusvelat	28	**65 772**	**59 636**
Pitkäaikaiset velat yhteensä		**68 385**	**61 473**
Lyhytaikaiset velat			
Vaihtovelkakirjalaina	28	**0**	**15 000**
Lyhytaikaiset rahoitusvelat	28	**17 280**	**8 968**
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verovelat		**367**	**3 887**
Ostovelat ja muut velat	29	**29 906**	**28 552**

Varaukset	30	**197**	**189**
Lyhytaikaiset velat yhteensä		**47 750**	**56 596**
Velat yhteensä		**116 135**	**118 069**
Oma pääoma ja velat yhteensä		**187 279**	**188 144**

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä

KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA, IFRS

(1 000 euroa)

	liitetieto	2016	2015
Liiketoiminta			
Tilikauden tulos ennen vähemmistöosuutta		**9 221**	**13 499**
Oikaisut:			
Poistot	12	**7 371**	**6 049**
Rahoitustuotot ja -kulut	14,15	**2 112**	**3 832**
Osuus osakkuusyhtiön tuloksesta	10	**-107**	**53**
Verot	16	**1 486**	**-277**
Käyttöomaisuushyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	9,13	**-5 459**	**-10 424**
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		**671**	**3 383**
Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		**15 295**	**16 116**
Käyttöpääoman muutos			
Korottomien saamisten muutos		**-1 024**	**3 003**
Korottomien velkojen muutos		**3 297**	**-3 694**
Vaihto-omaisuuden muutos		**986**	**-835**
Käyttöpääoman muutos		**3 259**	**-1 526**
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		**18 555**	**14 590**
Rahoituserät ja verot:			
Maksetut korot		**-3 756**	**-4 141**
Saadut korot		**305**	**379**
Maksetut verot		**-5 456**	**-2 847**
Rahoituserät ja verot		**-8 908**	**-6 609**
Liiketoiminnan nettorahavirta		**9 647**	**7 981**
Investoinnit			
Investoinnit aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin		**-9 606**	**-6 488**
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden myynti		**872**	**865**
Tytäryritysten hankinta vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	6	**-1 285**	**-48 272**
Tytäryritysten myynti vähennettynä myyntihetken rahavaroilla	7	**5 029**	**24 270**
Osakkuusyhtiöiden hankinta		**0**	**-134**
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen hankinnat ja myynnit		**6 606**	**6 606**
Muiden osakkeiden myynnin luovutusvoitot		**11**	**70**
Myönnetyt lainasaamiset ja takaisinmaksut		**-331**	**-102**
Investointien nettorahavirta		**1 296**	**-26 908**
Rahoitus			
Osakeanti		**325**	**23 241**
Hybridilaina		**0**	**0**
Lainojen nostot		**31 550**	**46 936**
Lainojen takaisinmaksut		**-31 323**	**-33 199**
Omien osakkeiden myynti		**658**	**73**
Maksetut osingot		**-9 580**	**-3 267**
Rahoituksen nettorahavirta		**-8 370**	**33 784**
Rahavarojen muutos		**2 572**	**14 857**
Rahavarat kauden alussa		**24 001**	**9 146**
Valuuttakurssien vaikutus		**0**	**-2**
Rahavarat kauden lopussa		**26 573**	**24 001**

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä

LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA

milj. euroa		Emoyrityksen omistajille kuuluva oma pääoma								
	Liite-tieto	Osake-pää-oma	Yli-kurssi-rahas-to	Sijoite-tun vapaan oman pää-oman rahas-to	Muut rahas-tot	Muun-to-erot	Kerty-neet voitto-varat	Yh-teensä	Määräys-vallatto-mien omistaji-en osuus	Oma pää-oma yh-teensä
Oma pääoma 1.11.2014		**5 569**	**4 646**	**14 569**	**7 390**	**-152**	**-29**	**31 993**	**15 378**	**47 370**
Laaja tulos										
Tilikauden tulos							7 834	7 834	5 665	13 499
Muuntoerot				3		28		31		31
Tilikauden laaja tulos yhteensä		0	0	3	0	28	7 834	7 865	5 665	13 530
Liiketoimet omistajien kanssa										
Osingonjako	27							0	-1 189	-1 189
Pääoman palautus	27			-2 047				-2 047		-2 047
Osakeanti								0		0
Oman pääoman ehtoisen lainan korko							-731	-731		-731
Omien osakkeiden hankinta								0		0
Omien osakkeiden myynti	27, 35			74				74		74
Osakkeina toteutettavat ja maksettavat optiot								0		0
Toteutetut osakeoptiot								0		0
Palkitsemisjärjestelmä	35			3				3		3
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä		0	0	-1 970	0	0	-731	-2 701	-1 189	-3 890
Oman pääoman ehtoisen lainan nosto								0		0
Tytäryhtiöomistusosuuksien muutokset										
Tytäryritysten hankinnasta syntynyt määräysvallattomien omistajien osuus									11 721	11 721
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa.							1 393	1 393		1 393
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka ovat johtaneet määräysvallan menettämiseen								0	-101	-101
Määräysvallattomien omistusosuuksien hankinnat	8						-475	-475	527	52
Virheen korjaus							-176	-176		-176
Oikaistu oma pääoma 31.10.2015		**5 569**	**4 646**	**12 602**	**7 390**	**-124**	**7 816**	**37 899**	**32 001**	**69 900**
Oikaistu oma pääoma 1.11.2015		**5 569**	**4 646**	**12 602**	**7 390**	**-124**	**7 816**	**37 899**	**32 001**	**69 899**
Laaja tulos										
Tilikauden tulos							4 154	4 154	5 067	9 221
Muut laajan tuloksen erät (verovaikutuksella oikaistuna)								0		0
Rahavirran suojaukset								0		0
Myytävissä olevat rahoitusvarat								0		0

Nettosijoituksen suojaus								0		0
Muuntoerot							41	41		41
Tilikauden laaja tulos yhteensä		0	0	0	0	0	4 195	4 195	5 067	9 262
Liiketoimet omistajien kanssa										
Osingonjako	27						-2 562	-2 562	-7 053	-9 615
Pääoman palautus	27							0		0
Osakeanti				581				581		581
Oman pääoman ehtoisen lainan korko							-731	-731		-731
Omien osakkeiden hankinta								0		0
Omien osakkeiden myynti	27, 35			77				77		77
Osakkeina toteutettavat ja maksettavat optiot								0		0
Toteutetut osakeoptiot								0		0
Muut muutokset							158	158	92	250
Palkitsemisjärjestelmä	35						15	15		15
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä		0	0	658	0	0	-3 120	-2 462	-6 961	-9 423
Oman pääoman ehtoisen lainan nosto	28							0		0
Tytäryhtiöomistusosuuksien muutokset										
Tytäryritysten hankinnasta syntynyt määräysvallattomien omistajien osuus	8									0
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa.							550	550	1 417	1 967
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka ovat johtaneet määräysvallan menettämiseen								0	-65	-65
Määräysvallattomien omistusosuuksien hankinnat	8						-164	-164	-332	-496
Oma pääoma 31.10.2016		**5 569**	**4 646**	**13 260**	**7 390**	**-124**	**9 277**	**40 018**	**29 710**	**71 145**

KONSERNIN TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

1.YRITYKSEN PERUSTIEDOT

Emoyhtiö Panostaja Oyj sijoittaa suomalaisiin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin hankkimalla näistä enemmistöomistuksia. Panostaja Oyj yhdessä sen tytäryritysten kanssa ("Panostaja" tai "konserni") muodostavat konsernin, jonka päämarkkina-alue on Suomi. Panostajalla on tilinpäätöshetkellä kahdeksan enemmistöomistuksessa olevaa sijoituskohdetta.

Panostaja Oyj on suomalainen julkinen osakeyhtiö, joka toimii Suomen valtion lainsäädännön alaisena. Yhtiön osakkeet on noteerattu julkisesti vuodesta 1989. Yhtiön osakkeet on noteerattu NASDAQ OMX Helsingissä. Yhtiön kotipaikka on Tampere ja sen pääkonttorin osoite on Kalevantie 2, 33100 Tampere, mistä jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa. Panostaja Oyj:n hallitus on kokouksessaan 8. joulukuuta 2016 hyväksynyt tämän konsernitilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös sen julkistamisen jälkeen 31.1.2017 pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on myös mahdollisuus tehdä päätös tilinpäätöksen muuttamisesta.

2. TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.10.2016 voimassa olevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksyttyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölainsäädännön vaatimusten mukaiset.

Konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja. Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää konsernin johdolta tiettyjen arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Tietoa harkinnasta, jota johto on käyttänyt konsernin noudattamien tilinpäätöksen laatimisperiaatteita soveltaessaan ja jolla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettäviin lukuihin, on esitetty kohdassa "Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät".

Yhdistelyperiaatteet

Tytäryritykset

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät emoyritys Panostaja Oyj ja kaikki sen tytäryritykset.

Tytäryritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy, kun konserni omistaa yli puolet äänivallasta tai sillä on muutoin määräysvalta. Myös potentiaalisen äänivallan olemassaolo on otettu huomioon määräysvallan syntymisen ehtoja arvioitaessa silloin, kun potentiaaliseen äänivaltaan oikeuttavat instrumentit ovat tarkasteluhetkellä toteutettavissa. Määräysvallalla tarkoitetaan oikeutta määrätä yrityksen talouden ja liiketoiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta.

Konsernin keskinäinen osakkeenomistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Luovutettu vastike ja hankitun yrityksen yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä. Hankintaan liittyvät menot, lukuun ottamatta vieraan tai oman pääomanehtoisten arvopapereiden liikkeeseen laskusta aiheutuvia menoja, on kirjattu kuluksi. Luovutettu vastike ei sisällä hankinnasta erillisenä käsiteltäviä liiketoimia. Näiden vaikutus on huomioitu hankinnan yhteydessä tulosvaikutteisesti. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä ja se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti tai muihin laajan tuloksen eriin. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen.

Hankitut tytäryritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, kun konserni on saanut määräysvallan, ja luovutetut tytäryritykset siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa. Kaikki konsernin sisäiset liiketapahtumat,

saamiset, velat ja realisoitumattomat voitot sekä sisäinen voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Realisoitumattomia tappioita ei eliminoida siinä tapauksessa, että tappio johtuu arvonalentumisesta. Tilikauden voiton tai tappion jakautuminen emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään erillisessä tuloslaskelmassa sekä laajan tuloksen jakautuminen emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomien omistajille esitetään laajan tuloslaskelman yhteydessä. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien osuuden suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin yrityshankinnalle. Laaja tulos kohdistetaan emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomille omistajille, vaikka tämä johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus omasta pääomasta esitetään omana eränään taseessa oman pääoman osana. Emoyrityksellä tytäryrityksessä olevan omistusosuuden muutokset, jotka eivät johda määräysvallan menettämiseen, käsitellään omaa pääomaa koskevina liiketoimina.

Vaiheittain toteutuvan hankinnan yhteydessä aiempi omistusosuus arvostetaan käypään arvoon ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Konsernin menettäessä määräysvallan tytäryhtiössä, arvostetaan jäljelle jäävä sijoitus määräysvallan menettämispäivän käypään arvoon ja tästä syntyvä erotus kirjataan tulosvaikutteisesti.

Osakkuusyritykset

Osakkuusyritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta. Huomattava vaikutusvalta toteutuu, kun konserni omistaa yli 20 % yrityksen äänivallasta tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa. Osakkuusyritykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Jos konsernin osuus osakkuusyrityksen tappiosta ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon eikä kirjanpitoarvon ylittäviä tappioita yhdistellä, ellei konserni ole sitoutunut osakkuusyrityksen velvoitteiden täyttämiseen.

Realisoitumattomat voitot konsernin ja osakkuusyrityksen välillä on eliminoitu konsernin omistusosuuden mukaisesti. Osakkuusyrityssijoitus sisältää sen hankinnasta syntyneen liikearvon. Konsernin omistusosuutta vastaava tulos esitetään konsernin tuloslaskelmassa rivillä Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta.

Segmenttiraportointi

Konsernin segmenttiraportointi perustuu liiketoiminnallisiin segmentteihin. Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Ylimmäksi operatiiviseksi päätöksentekijäks, joka vastaa resurssien kohdistamisesta toimintasegmentille ja niiden tuloksen arvioinnista, on määritelty Panostajan johtoryhmä.

Ulkomaanrahan määräiset erät

Konsernitilinpäätös on esitetty euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämisvaluutta. Valuuttamääräiset liiketapahtumat merkitään toimintavaluutan määräisinä käyttäen tapahtumapäivän kurssia. Tilinpäätöshetkellä monetaariset saamiset ja velat muunnetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Muuntamisesta syntyneet kurssierot kirjataan tuloslaskelmaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolelle. Ei-monetaariset erät on arvostettu tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaisten konserniyritysten tuloslaskelmien tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi kauden keskikurssia ja taseet tilinpäätöspäivän päättymiskursseja käyttäen. Tilikauden tuloksen muuntaminen eri kursseilla tuloslaskelmassa, laajassa tuloslaskelmassa ja omassa pääomassa aiheuttavat muuntoeron, joka kirjataan muihin laajan tuloslaskelman eriin ja se sisältyy omassa pääomassa erään muuntoerot. Ulkomaisten tytäryritysten hankintamenon eliminoinnista sekä hankinnan jälkeen kertyneiden oman pääoman erien muuntamisesta syntyvät muuntoerot kirjataan laajan tuloslaskelman eriin. Kun ulkomainen yksikkö myydään osittain tai kokonaan, omaan pääomaan kertyneet muuntoerot siirretään tulosvaikutteisiksi luokittelun oikaisuna osana myyntivoittoa tai -tappiota.

Liikevaihto ja tuloutusperiaatteet

Liikevaihto sisältää tuotteiden ja palvelujen myynnistä saadut tuotot käypään arvoon arvostettuna välillisillä veroilla ja alennuksilla oikaistuna. Tuotot tuotteiden myynnistä kirjataan, kun tavaroiden omistamiseen liittyvät merkittävät riskit

ja edut, niiden hallintaoikeus ja todellinen määräysvalta ovat siirtyneet ostajalle sekä maksusuoritus on todennäköinen. Tuotot palveluista kirjataan, kun palvelut on suoritettu.

Liikevoitto

IAS 1 – Tilinpäätöksen esittäminen ei määrittele liikevoiton tai –tappion käsitettä. Konserni on määrittänyt sen seuraavasti: liikevoitto on nettosumma, joka muodostuu kun liikevaihtoon lisätään liiketoiminnan muut tuotot, vähennetään ostokulut valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutoksella sekä omaan käyttöön valmistuksesta syntyneillä kuluilla oikaistuna, vähennetään työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut, poistot ja mahdolliset arvonalentumiset sekä liiketoiminnan muut kulut. Kaikki muut kuin edellä mainitut tuloslaskelman erät esitetään liikevoiton alapuolella. Kurssierot sisältyvät liikevoittoon, mikäli ne syntyvät liiketoimintaan liittyvistä eristä, muuten ne ovat kirjattu rahoituseriin.

Tuloverot

Verokulu muodostuu kauden verotettavaan tuloon perustuvasta verosta ja laskennallisesta verosta. Verot kirjataan tulosvaikutteisesti, paitsi milloin ne liittyvät suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin tai muihin laajan tuloksen eriin. Tällöin myös vero kirjataan kyseisiin eriin.

Laskennalliset verot lasketaan väliaikaisista eroista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä. Laskennallinen vero on kirjattu tilinpäätöspäivään mennessä säädetyillä verokannoilla. Laskennallista verovelkaa ei kuitenkaan kirjata, kun kyseessä on alun perin kirjanpitoon merkittävä omaisuuserä tai velka eikä kyseessä ole liiketoimintojen yhdistäminen eikä tällaisen omaisuus- tai velkaerän kirjaaminen vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon liiketoimen toteutumisajankohtana.

Merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät hankittujen yritysten nettovarallisuuden arvostamisesta käypään arvoon, tilinpäätössiirroista ja käyttämättömistä verotuksellisista tappioista. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti, kun on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää. Laskennallisen verosaamisen kirjaamisedellytykset arvioidaan tältä osin aina jokaisen raportointikauden päättymispäivänä.

Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja myydyt toiminnot

Pitkäaikaiset omaisuuserät (tai luovutettavien erien ryhmät) luokitellaan myytävänä oleviksi, kun niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa niiden myynnistä ja myynti on erittäin todennäköinen. Jos niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa niiden myynnistä sen sijaan, että se kertyisi niiden jatkuvasta käytöstä, ne esitetään kirjanpitoarvoonsa tai käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla sen mukaan, kumpi näistä on pienempi. Poistot pitkäaikaisista omaisuuseristä lopetetaan luokitteluhetkellä.

Lopetettu toiminto on konsernin osa, josta on luovuttu tai joka on luokiteltu myytävänä olevaksi ja joka edustaa erillistä merkittävää liiketoiminta-aluetta tai maantieteellistä toiminta-aluetta, on osa yhtä koordinoitua suunnitelmaa, joka koskee luopumista erillisestä merkittävästä liiketoiminta-alueesta tai maantieteellisestä toiminta-alueesta, tai on tytäryritys, joka on hankittu yksinomaan tarkoituksena myydä se edelleen. Myytyjen toimintojen tulos esitetään omalla rivillään konsernin tuloslaskelmassa.

Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet

Liiketoimintojen yhdistämisissä syntyvä liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteen laskettuina ylittävät hankitun nettovarallisuuden käyvästä arvosta.

Liikearvoista ei kirjata poistoja, vaan liikearvo testataan vähintään vuosittain arvonalentumisen varalta ja se arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä arvonalentumisilla. Arvonalentumistestausta varten liikearvo on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille.

Tutkimusmenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan kaudelle, jolla ne syntyvät. Kehittämismenot aktivoidaan, kun niiden voidaan luotettavasti odottaa tuottavan konsernille taloudellista hyötyä tulevaisuudessa sekä kun hankintameno pystytään luotettavasti määrittämään ja myös muut IAS 38:n kriteerit, kuten tuotteen tekniset ja taloudelliset toteuttamiskriteerit, täyttyvät. Muut kehittämismenot kirjataan kuluksi. Aiemmin kuluksi kirjattuja kehittämismenoja ei aktivoida myöhempinä tilikausina.

Muut aineettomat hyödykkeet, joilla on rajallinen taloudellinen vaikutusaika, merkitään taseeseen ja kirjataan tasapoistoina kuluksi tuloslaskelmaan niiden taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Yhtiön kaikilla aineettomilla hyödykkeillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika.

Aineettomia oikeuksia ovat ohjelmistolisenssit, liittymismaksut ja asiakassuhteet. Muut aineettomat hyödykkeet sisältävät atk-ohjelmia.

Aineettomien hyödykkeiden suunnitelmanmukaiset ohjeelliset poistoajat:
Kehittämismenot 5 vuotta
Aineettomat oikeudet 3 - 5 vuotta
Muut aineettomat hyödykkeet 5 - 10 vuotta

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on arvostettu poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon. Hyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:
Rakennukset 20 - 25 vuotta
Koneet ja kalusto 3 - 5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet 3 - 10 vuotta

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden jäännösarvot ja taloudelliset vaikutusajat arvioidaan ja oikaistaan vähintään jokaisen tilikauden lopussa ja jos ne eroavat merkittävästi aikaisemmista arvioista, niitä muutetaan vastaavasti.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden myyntivoitot ja –tappiot määritetään vertaamalla myyntihintaa kirjanpitoarvoon, ja ne esitetään tuloslaskelmassa liiketoiminnan muina tuottoina tai kuluina.

Vuokrasopimukset

Vuokrasopimukset, joissa konsernille on siirtynyt olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimus merkitään taseeseen vuokra-ajan alkamisajankohtana vuokratun hyödykkeen käypään arvoon tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Rahoitusleasingsopimuksella hankitusta hyödykkeestä tehdään poistot hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Maksettavat leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen. Vastaavat leasingvuokravastuut rahoituskustannuksella vähennettynä sisältyvät pitkä- ja lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin erääntymisensä mukaan. Rahoitusmenon korko-osuus kirjataan tuloslaskelmaan vuokrasopimuksen aikana, siten että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Vuokrasopimukset, joissa olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista jää vuokranantajan kannettavaksi, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Muihin vuokrasopimuksiin liittyviä vuokravastuita ei kirjata taseeseen ja niihin liittyvät vuokrat merkitään tuloslaskelmaan kuluksi tasasuuruisina erinä vuokra-ajan kuluessa.

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvon alentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilikauden päättymispäivänä, onko viitteitä siitä, että jonkin omaisuuserän arvo on alentunut. Jos viitteitä havaitaan, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan lisäksi vuosittain seuraavista omaisuuseristä riippumatta siitä, onko arvonalentumisesta viitteitä: liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat aineettomat hyödykkeet sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet. Arvonalentumistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksikköjen tasolla.

Arvonalentumistappio kirjataan, jos omaisuuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentumistappiot kirjataan tuloslaskelmaan. Rahavirtaa tuottavan yksikön arvonalentumistappio kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja sen jälkeen vähentämään tasasuhteisesti muita yksikön omaisuuseriä. Arvonalentumistappion kirjaamisen yhteydessä poistojen kohteena olevan omaisuuserän taloudellinen vaikutusaika arvioidaan uudelleen.

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden kerrytettävissä oleva rahamäärä määritetään joko niin, että se on käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla tai tätä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvoa määritettäessä arvioidut vastaiset rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa perustuen diskonttauskorkoihin, jotka kuvastavat kyseisen rahavirtaa tuottavan yksikön keskimääräistä pääomakustannusta ennen veroja. Käytetyt diskonttauskorot on määritelty ennen veroja ja niissä on otettu huomioon myös kyseisten rahavirtaa tuottavien yksiköiden erityinen riski.

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sekä muihin aineettomiin hyödykkeisiin paitsi liikearvoon liittyvä arvonalentumistappio peruutetaan, jos omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää määritettäessä käytetyissä arvioissa on tapahtunut muutos. Arvonalentumistappio peruutetaan korkeintaan siihen määrään asti, joka omaisuuserälle olisi määritetty kirjanpitoarvoksi (poistoilla vähennettynä), jos siitä ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu arvonalentumistappiota. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta.

Julkiset avustukset

Aineettomien hyödykkeiden tai aineellisten hyödykkeiden hankintaan liittyvät avustukset vähennetään asianomaisen omaisuuserän kirjanpitoarvosta silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että ne tullaan saamaan ja että konserni täyttää avustuksen saamisen ehdot. Avustukset tuloutuvat pienempien poistojen muodossa omaisuuserän käyttöaikana.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on arvostettu hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut valmiiksi saattamisesta johtuvat menot sekä arvioidut myynnin toteutumiseksi välttämättömät menot.

Vaihto-omaisuuden arvo on määritetty FIFO-menetelmää käyttäen ja se sisältää kaikki hankinnasta aiheutuneet välittömät menot sekä muut välilliset kohdistettavat menot. Valmistetun vaihto-omaisuuden hankintamenoon luetaan materiaalien ostomenon, välittömän työn ja muiden välittömien menojen lisäksi myös osuus tuotannon yleiskustannuksista, mutta ei myynnin tai rahoituksen kustannuksia. Vaihto-omaisuuden arvoa on alennettu epäkurantin omaisuuden osalta.

Rahoitusjohdannaiset

Konsernilla ei ole muita oleellisia johdannaissopimuksia kuin koronvaihtosopimuksia.
Johdannaissopimukset merkitään kirjanpitoon alun perin käypään arvoon sinä päivänä, jona konsernista tulee sopimusosapuoli ja ne arvostetaan myöhemmin edelleen käypään arvoon. Konserni ei sovella suojauslaskentaa koronvaihtosopimuksiin, koska koronvaihtosopimukset eivät täytä IAS 39:ssä määriteltyjä suojauslaskennan ehtoja. Tällöin suojausinstrumenttien käyvän arvon muutos kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti rahoitustuottoihin tai –kuluhin.

Rahoitusvarat ja Rahoitusvelat

Rahoitusvarat
Rahoitusvarat luokitellaan seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, lainat ja muut saamiset ja myytävissä olevat rahavarat. Luokittelu tapahtuu alkuperäisen hankinnan yhteydessä rahoitusvarojen käyttötarkoituksen perusteella.

Rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan kaupankäyntipäivän perusteella eli päivänä, jona konserni sitoutuu ostamaan tai myymään omaisuuserän. Sijoitukset rahoitusvaroihin, joita ei kirjata käypään arvoon tulosvaikutteisesti, kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat kirjataan alun perin käypään arvoon, ja transaktiomenot kirjataan kuluiksi tuloslaskelmaan. Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeudet sijoituksen rahavirtoihin ovat lakanneet tai siirretty toiselle osapuolelle ja konserni on siirtänyt omistukseen liittyvät riskit ja edut olennaisilta osin toiselle osapuolelle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti pidettävät rahoitusvarat koostuvat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvaroista sekä rahoitusvaroista, jotka konserni luokittelee alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä tähän luokkaan. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin rahoitusinstrumentteihin sisältyvät vain konsernin johdannaiset. Jälkimmäiseen ryhmään sisältyvät noteeratut korkorahasto-osuudet, koska yhtiö hallinnoi niitä ja niiden tuloksellisuutta arvioidaan käyvän arvon pohjalta dokumentoidun riskienhallintastrategian mukaisesti, ja ryhmää koskevaa informaatiota tuotetaan sisäisesti tältä pohjalta yhteisön johtoon kuuluville avainhenkilöille.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti pidettävät rahoitusvarat kuuluvat lyhytaikaisiin varoihin, paitsi milloin niiden erääntymiseen on yli 12 kuukautta tai johdolla ei ole aikomusta luopua niistä 12 kuukauden kuluessa raportointipäivästä. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin sillä tilikaudella jonka aikana ne syntyvät.

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla, eikä konserni pidä niitä kaupankäyntitarkoituksessa tai alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä myytävissä oleviksi. Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen ja ne, joilla ei ole kiinteää eräpäivää, arvostetaan hankintahintaan. Lainat ja muut saamiset sisältyvät taseeseen luonteensa mukaisesti lyhyt- tai pitkäaikaisiin varoihin: viimeksi mainittuihin, mikäli ne erääntyvät yli 12 kuukauden kuluttua raportointikauden päättymispäivästä. Myyntisaamiset arvostetaan alkuperäisen laskutetun määrän mukaisesti vähennettynä mahdollisella arvonalentumisella.

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, jotka on joko nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Ne kuuluvat lyhytaikaisiin varoihin, ellei johdolla ole aikomusta pitää kyseistä sijoitusta kauemmin kuin 12 kuukautta tilinpäätöspäivästä lukien. Myytävissä olevien rahavarojen käyvän arvon muutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään oman pääoman erään Voittovarat sisältyvässä käyvän arvon rahastossa verovaikutus huomioon ottaen. Listaamattomat osakkeet, joiden käypä arvo ei ole luotettavasti määritettävissä, merkitään taseeseen hankinta-arvoon. Kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään omasta pääomasta tulosvaikutteisiksi luokittelun muutoksista johtuvina oikaisuna silloin, kun sijoitus myydään tai kun sen arvo on alentunut siten, että sijoituksesta tulee kirjata arvonalentumistappio.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisvaroista, lyhytaikaisista pankkitalletuksista sekä muista lyhytaikaisista erittäin likvideistä sijoituksista, joiden alkuperäinen maturiteetti on korkeintaan kolme kuukautta. Käytetyt pankkitililimiitit on esitetty muissa lyhytaikaisissa veloissa.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvonalentumisesta objektiivista näyttöä. Velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssin todennäköisyys ja maksujen laiminlyönti ovat näyttöjä arvonalentumisesta. Mikäli näyttöä on, lainoille ja muille saamisille (mukaan lukien myyntisaamiset) tehdään arvonalennus, mikäli niiden tasearvo on suurempi kuin arvioitu kerrytettävissä oleva rahamäärä.

Tuloslaskelmaan kirjattavan arvonalentumistappion suuruus määritetään saamisen kirjanpitoarvon ja efektiivisellä korolla diskontattujen arvioitujen vastaisten rahavirtojen erotuksena. Mikäli arvonalentumistappion määrä pienenee jollakin myöhemmällä tilikaudella ja vähennyksen voidaan objektiivisesti katsoa liittyvän arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, kirjattu tappio perutaan tulosvaikutteisesti.

Jos kyseessä ovat myytävissä oleviksi luokitellut osakesijoitukset, katsotaan käyvän arvon merkittävän tai pitkittyneen alentumisen alle hankintamenon olevan myös näyttöä omaisuuserän arvon alentumisesta. Jos tällaista näyttöä on myytävissä olevista rahoitusvaroista, niin kertynyt tappio, joka määritetään hankintamenon ja sen hetkisen käyvän arvon erotuksena vähennettynä kyseisestä rahoitusvaroihin kuuluvasta erästä aiemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappiolla, poistetaan omasta pääomasta ja kirjataan tulosvaikutteisesti. Tuloslaskelmaan merkittyjä arvonalentumistappioita osakkeista ei peruuteta tuloslaskelman kautta.

Rahoitusvelat

Lainat kirjataan alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiomenoilla vähennettynä. Tämän jälkeen ne arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon käyttäen efektiivisen koron menetelmää; saadun maksun (transaktiomenoilla vähennettynä) ja takaisin maksettavan määrän välinen erotus kirjataan korkokuluksi laina-aikana.

Vaihtovelkakirjalaina on jaettu omaan ja vieraaseen pääomaan. Lainan vieraan pääoman komponentti kirjataan alun perin määrään, joka on määritelty diskonttaamalla tulevat rahavirrat käyttämällä vastaavan vaihto-oikeudettoman velan markkinakorkoa lainan liikkeellelaskuhetkellä. Oman pääoman komponentti kirjataan alun perin koko lainan käyvän arvon ja vieraan pääoman komponentin käyvän arvon erotuksena. Oman pääoman komponentti kirjataan verovaikutuksilla vähennettynä. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen vaihtovelkakirjalainan vieraan pääoman komponentti arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä. Lainan oman pääoman komponenttia ei arvosteta uudelleen alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lukuun ottamatta tapauksia, joissa se vaihdetaan osakkeiksi tai sen voimassaolo lakkaa.

Lainat luokitellaan lyhytaikaisiksi, ellei konsernilla ole ehdotonta oikeutta lykätä niiden suorittamista vähintään 12 kuukauden päähän tilinpäätöspäivästä.

Vieraan pääoman menot kirjataan kuluiksi, kun ne toteutuvat. Ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot aktivoidaan osana kyseisen omaisuuserän hankintamenoa silloin, kun on todennäköistä, että ne tuottavat vastaista taloudellista hyötyä, ja kun menot on määritettävissä luotettavasti.

Oma pääoma

Konserni luokittelee liikkeeseen laskemansa instrumentit niiden luonteen perusteella joko omaksi pääomaksi tai rahoitusvelaksi. Oman pääoman ehtoinen instrumentti on mikä tahansa sopimus, joka osoittaa oikeutta osuuteen yhteisön varoista sen kaikkien velkojen vähentämisen jälkeen. Menot, jotka liittyvät omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien liikkeeseenlaskuun tai hankintaan, esitetään oman pääoman vähennyseränä. Jos konserni hankkii takaisin omia oman pääoman ehtoisia instrumenttejaan, näiden instrumenttien hankintameno vähennetään omasta pääomasta.

Oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina (nk. hybridilaina) kirjataan yhtiön omaan pääomaan, koska lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin. Korko maksetaan vain jos yhtiökokous päättää jakaa osinkoa. Jos osinkoa ei jaeta, konserni päättää mahdollisesta koron maksusta erikseen. Korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

Eläkevastuut

Konsernin eläkejärjestelyt on luokiteltu maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Maksupohjaisella eläkejärjestelyllä tarkoitetaan järjestelyä, jossa yhtiö suorittaa kiinteitä maksuja erilliselle yhteisölle. Yhtiöllä ei ole oikeudellista eikä tosiasiallista velvoitetta lisämaksujen suorittamiseen, jos kyseisellä erillisellä yhteisöllä ei ole riittävästi varoja suorittaakseen kaikille henkilöille heidän kuluvalla tai aikaisemmalla tilikaudella suorittamaansa työhön liittyviä etuuksia. Maksupohjaiseen järjestelyyn suoritettavat maksut kirjataan sen tilikauden kuluksi, jolta maksu suoritetaan.

Osakeperusteiset maksut

Konsernilla on kannustinjärjestelyjä, joissa maksut suoritetaan oman pääoman ehtoisina instrumentteina. Omana pääomana maksettavista liiketoimista aiheutuva meno määritetään myöntämispäivän käyvän arvon perusteella. Yhtiö määrittää käyvän arvon asianmukaista hinnoittelumenetelmää käyttäen. Omana pääomana maksettavista liiketoimista johtuva meno ja vastaava oman pääoman lisäys kirjataan sen ajanjakson kuluessa, jona työtä suoritetaan ja/tai työn suorittamiseen perustuvat ehdot täyttyvät. Kyseinen ajanjakso päättyy päivänä, jona asianomaiset henkilöt ovat täysin oikeutettuja palkitsemiseen ("oikeuden syntymisajankohta"). Omana pääomana maksettavista liiketoimista kuhunkin tilinpäätöspäivään mennessä kirjatut kertyneet kulut kuvastavat sitä, miltä osin oikeuden syntymisajanjakso on kulunut loppuun, sekä konsernin parasta arviota niiden oman pääomanehtoisten instrumenttien lukumäärästä, joihin lopulta syntyy oikeus. Tulosvaikutus esitetään konsernin tuloslaskelmassa henkilöstökuluissa.

Varaukset

Varaukset kirjataan kun yrityksellä on aikaisempien tapahtumien seurauksena laillinen tai tosiasiallinen velvoite, maksuvelvoitteen toteutuminen on todennäköistä ja velvoitteen suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varauksena kirjattava määrä vastaa parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää tilinpäätöspäivänä.

Sovelletut uudet ja uudistetut standardit ja tulkinnat

Tilikaudella 1.11.2015–31.10.2016 ei ole tullut voimaan standardeja, joilla olisi ollut merkitystä konsernin tilinpäätökseen.

Myöhemmin sovellettavat uudet ja uudistetut standardit ja tulkinnat

IASB on julkistanut seuraavat uudet tai uudistetut standardit ja tulkinnat, joita konserni ei vielä ole soveltanut.

- IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset 2014 aiheuttavat muutoksia seuraaviin standardeihin: IFRS 5, IFRS 7, IAS 19, IAS 34 (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)
- Tilinpäätöksen esittäminen – muutokset IAS 1:een (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksella selkeytetään useita asioita, mm. olennaisuuden huomioimista tietojen esittämisessä, liitetietojen, erittelyiden ja välisummien esittämistä.
- Sijoitusyhteisöt – muutokset IFRS 10:een, IFRS 12:een ja IAS 28:ään (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Mikäli yhteisö määritellään standardin määritelmän mukaiseksi sijoitusyhteisöksi ja se arvostaa kaikki tytäryrityksensä käypään arvoon, sen ei tarvitse esittää konsernitilinpäätöstä.
- Yhteisestä toiminnosta hankittavan osuuden kirjanpitokäsittelyä koskeva muutos IFRS 11:een "Yhteisjärjestelyt" (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- Poistoja koskeva muutos IAS 16:een "Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet" ja IAS 38:aan "Aineettomat hyödykkeet" (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- Tuottavia kasveja koskeva muutos IAS 16:een "Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja IAS 41:een "Maatalous" (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- Sijoittajan ja sen osakkuus- tai yhteisyrityksen välisiä omaisuuserien myyntejä tai niiden antamista panoksena koskeva muutos IFRS 10:een ja IAS 28:aan (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- Pääomaosuusmenetelmää koskeva muutos IAS 27:ään "Erillistilinpäätös" (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- IFRS 15 Revenue from contracts with customers (Myyntituotot asiakassopimuksista) (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- IFRS 9 "Rahoitusinstrumentit" (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla, aikaisempi soveltaminen sallittu)
- IFRS 16 Vuokrasopimukset (sovellettava 1.1.2019 alkaen, aikaisempi soveltaminen on sallittua vain, jos IFRS 15 otetaan käyttöön samanaikaisesti). IFRS 16 vaikuttaa lähinnä vuokralle ottajien kirjanpitoon, ja sen seurauksena lähes kaikki vuokrasopimukset merkitään taseeseen.
- Laskennallisten verosaamisten kirjaaminen realisoitumattomista tappioista – muutokset IAS 12:een (sovellettava 1.1.2017 alkaen tai sen jälkeen alkavilta tilikausilta)

3. RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Rahoitusriskien hallinta

Konsernin rahoitusriskit muodostuvat luotto- ja vastapuoliriskistä, valuuttariskistä, korkoriskistä ja maksuvalmiusriskistä. Luotto- ja vastapuoliriski muodostuu asiakkailta tulevista myyntisaamisten maksuista ja asiakaskunnan keskittymisestä sekä vastapuoliksi hyväksyttävistä yhteistyöpankeista. Konserniyhtiöt altistuvat valuuttakurssivaihteluista johtuvalle transaktioriskille lähinnä vientitoimintansa johdosta. Konsernilla ei ole merkittäviä sijoituksia ulkomaisiin yhtiöihin, joten se ei altistu merkittävälle translaatioriskille. Korkotason muutosten vaikutukset korollisten velkojen ja saatavien arvoon sekä tulevien korkomaksujen määrään aiheuttavat korkoriskin.

Konsernin rahoitustoiminnot on keskitetty emoyhtiölle, joka vastaa pankkisuhteista, pitkäaikaisen rahoituksen järjestelyistä, varojen sijoittamisesta sekä konsernin sisäisestä rahoituksen allokoinnista eri konserniyhtiöiden likviditeettitarpeen mukaisesti yhdessä tytäryritysten johdon kanssa. Konsernin riskien hallinnan yleiset periaatteet hyväksyy hallitus ja niiden käytännön toteutuksesta vastaa emoyritys yhdessä tytäryritysten kanssa.

Valuuttakurssiriski

Konserni toimii pääosin euroalueella ja on siten vain vähäisessä määrin alttiina valuuttakurssimuutoksista johtuvalle valuuttariskille.

Korkoriski

Konsernin tulot sekä operatiiviset kassavirrat ovat pääosiltaan riippumattomia markkinakorkojen vaihtelusta. Konsernin korkoriski muodostuu pääosin lainanotosta, jotka ovat hajautettu vaihtuva- ja kiinteäkorkoisiin lainoihin. Tilikauden lopussa veloista vaihtuvakorkoisia oli 73 979 tuhatta euroa (59 690 tuhatta euroa) ja kiinteäkorkoisia 7 529 tuhatta euroa (27 818 tuhatta euroa).

Osa konsernin tytäryhtiöistä käyttää koronvaihtosopimuksia, joilla on suojattu 37 tuhatta euroa (0,4 milj. euroa) vaihtuvakorkoisista lainoista. Koronvaihtosopimuksella on se vaikutus, että ne muuntavat vaihtuvat korkomaksut kiinteiksi. Konserni ei sovella suojauslaskentaa.

Korkoriskin herkkyysanalyysi

Seuraava taulukko havainnollistaa, miten korkojen kohtuullisen mahdollinen muutos, muiden muuttujien pysyessä vakiona, vaikuttaa konsernin tulokseen vaihtuvakorkoisten velkojen korkokustannuksen muutosten seurauksena. Korkoriskin herkkyys on esitetty verojen jälkeen.

1 000 euroa	1 %-yksikön korkeampi Tuloslaskelma	1 %-yksikön matalampi Tuloslaskelma
Korkomuutoksen vaikutus		
2016	-592	592
2015	-478	478

Luottoriski

Luottoriskiä hallitaan konsernitasolla myyntisaamisiin liittyvää riskiä lukuun ottamatta. Konserniyritykset tarkistavat asiakkaiden luottokelpoisuuden vähintään asiakassuhdetta perustettaessa. Luottoriskin minimoimiseksi pyritään saamaan turvaava vakuus asiakkaan luottokelpoisuuden niin edellyttäessä. Konsernilla on merkittävimpien asiakkaidensa kanssa pitkään jatkuneet vakiintuneet liikesuhteet. Konsernilla ei ole merkittävää luottoriskikeskittymää.

Konsernin rahavaroihin ja johdannaissopimuksiin liittyvä luottoriski on alhainen, sillä kyseisiä rahoitussopimuksia tahdään vain hyvän luottoluokituksen omaavien pankkien kanssa konsernin riskienhallinnan toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Konsernin luottoriskiä alentaa myös järjestely, jossa myyntisaamisia myydään rahoitusyhtiölle ja siirron yhteydessä kaikki olennaiset riskit ja edut, kuten luottotappioriski, ovat siirtyneet rahoitusyhtiölle. (katso liitetieto 25)

Maksuvalmiusriski

Konsernissa arvioidaan ja seurataan jatkuvasti liiketoiminnan edellyttämän rahoituksen määrää, jotta konsernilla olisi tarpeeksi likvidejä varoja toiminnan rahoittamiseksi ja erääntyvien lainojen takaisinmaksuun. Rahoitusvelkojen maturiteettijakauma on esitetty liitetiedossa 29. Rahoituksen saatavuus ja joustavuus pyritään takaamaan riittävillä luottolimiiteillä sekä käyttämällä rahoituksen hankinnassa useita rahoittajia ja eri rahoitusmuotoja. Tilinpäätöshetkellä konsernilla oli käytettävissään nostamattomia luottolimiittejä 4,6 milj. euroa. Lisäksi Panostajalla on tilinpäätöshetkellä 24,0 milj. euroa rahavaroja. Tilikauden aikana Panostajalla on ollut sijoituksia Fennian Varainhoito Oy:n rahastoissa, joka on konsernille merkittävä kassanhallinnan väline. Rahasto-osuudet ovat vähäriskisiä ja sijoitus on nostettavissa haluttuna ajankohtana. Rahastossa ei ollut varoja sijoitettuna tilinpäätöshetkellä.

Yhtiö solmi tilikaudella sopimukset 30,0 milj. euron lainajärjestelystä vaihdettavan pääomalainan takaisinmaksamiseksi sekä yhtiön rahoitusasemana vahvistamiseksi. Kokonaisuus koostuu 20,0 milj. euron lainoista ja 10,0 milj. euron yritysostolimiitistä.Uudet lainat ovat vieraan pääoman ehtoisia vakuudellisia lainoja. Lainoista 5,0 milj. euroa erääntyy maaliskuussa 2019 ja ja 15,0 milj. euroa erääntyy 31.10.2019.

Yhtiöllä on voimassa sopimus 50,0 milj. euron kotimaisesta yritystodistus-ohjelmasta. Sen puitteissa yhtiö voi laskea liikkeelle alle vuoden mittaisia yritystodistuksia, joilla rahoitetaan Panostajan käyttöpääomaa ja muita lyhytaikaisia rahoitustarpeita.

Konserni on hallinnut maksuvalmiusriskiä myös sopimalla 1,0 milj. euron factoring-rahoituksesta, josta on tilinpäätöshetkellä käytössä 0,1 milj. euroa. Factoringrahoituksen lisäksi konserni on tilikauden aikana myynyt myyntisaamisiaan, mikä on osaltaan parantanut konsernin maksuvalmiutta.

Konsernin tärkeimmät lainakovenantit raportoidaan rahoittajille puolivuosittain. Jos konserni rikkoo lainakovenanttiehtoja, velkoja voi vaatia lainojen nopeutettua takaisinmaksua. Johto tarkkailee lainakovenanttiehtojen täyttymistä säännöllisesti. Konsernin emoyhtiö on antanut vakuuksia rahoittajille tytäryhtiöiden puolesta velkojen vakuudeksi (Tilinpäätöksen liitetieto 29).

Lainojen kovenanttiehdot liittyvät konsernin erillisyhtiön tai alakonsernin omaan tunnuslukuun korollisten velkojen ja käyttökatteen väliseen suhdelukuun (korolliset velat / käyttökate) sekä omavaraisuusastesiin tai Panostaja-konsernin omavaraisuusasteeseen.

Velkoihin liittyvät laiminlyönnit ja sopimusehtojen rikkomiset:

Tilikauden aikana lainakovenantti rikkoutui kahdessa alakonsernissa sekä konsernin emoyhtiössä. Rahoittajilta on saatu suostumus, että he eivät vaadi nopeutettua takaisinmaksua (liitetieto 28).

Pääoman hallinta

Konsernin pääoman hallinnan tavoitteena on varmistaa liiketoiminnan normaalit toimintaedellytykset ja kasvattaa osakkeen arvoa pitkällä aikavälillä. Pääomarakenteeseen vaikutetaan osingonjaon, omien osakkeiden oston, pääomanpalautusten sekä osakeantien kautta. Konserniin ei sovelleta ulkopuolisia pääomavaatimuksia.

Panostaja Oyj laski toukokuussa 2013 liikkeeseen 7,5 miljoonan euron suuruisen kotimaisen hybridilainan (oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina). Liikkeeseen lasketulla hybridilainalla on vahvistettu yhtiön vakavaraisuutta ja rahoitusasemaa. Hybridilaina on käsitelty IFRS:n mukaisesti oman pääoman ehtoisena lainana ja esitetty taseessa oman pääoman ryhmässä. Hybridilaina kirjataan yhtiön omaan pääomaan, koska lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin. Korko maksetaan vain jos yhtiökokous päättää jakaa osinkoa. Jos osinkoa ei jaeta, konserni päättää mahdollisesta koron maksusta erikseen. Korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

Konsernin pääomarakenteen kehitystä seurataan omavaraisuusasteella ja nettovelkaantumisasteella. Konsernin omavaraisuusaste oli 38,1 prosenttia (37,5 %) ja nettovelkaantumisaste 70,4 prosenttia (65,2 %).

(1 000 euroa)	2016	2015
Korolliset rahoitusvelat	80 935	79 803
Korolliset saamiset	4 264	3 518
Rahavarat	26 573	30 607
Nettovelat	50 098	45 678
Oma pääoma yhteensä	71 145	70 076
Nettovelkaantumisaste	70,4 %	65,2 %

4. JOHDON HARKINTAA EDELLYTTÄVÄT LAADINTAPERIAATTEET JA ARVIOIHIN LIITTYVÄT KESKEISET EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Konsernitilinpäätöstä ja liitetietoja laadittaessa yhtiön johto joutuu tekemään tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia. Tehdyt arviot ja käytetty harkinta perustuvat aikaisempaan kokemukseen ja muihin tekijöihin, kuten oletuksiin tulevaisuuden tapahtumista. Tehtyjä arvioita ja käytettyä harkintaa tarkastellaan säännöllisesti. Alla on kuvattu tärkeimpiä alueita, joissa arvioita ja harkintaa on käytetty.

Hankittujen varojen käypään arvoon arvostaminen

IFRS 3 edellyttää hankkijaa kirjaamaan aineettoman hyödykkeen erikseen liikearvosta, mikäli kirjauskriteerit täyttyvät. Aineettoman oikeuden kirjaaminen käypään arvoon edellyttää johdon arvioita tulevista kassavirroista. Johto on mahdollisuuksien mukaan käyttänyt hankintamenon kohdistamisen perusteena saatavilla olevia markkina-arvoja käypien arvojen määrittämisessä. Kun tämä ei ole mahdollista, mikä on tyypillistä erityisesti aineettomien hyödykkeiden kohdalla, arvostaminen perustuu omaisuuserän historialliseen tuottoon ja sen aiottuun käyttöön tulevassa liiketoiminnassa. Arvostukset perustuvat diskontattuihin kassavirtoihin sekä arvioituihin luovutus- tai jälleenhankintahintoihin ja edellyttävät johdon arvioita ja oletuksia omaisuuserien tulevasta käytöstä ja vaikutuksesta yhtiön taloudelliseen asemaan. Muutokset yhtiön liiketoimintojen painotuksissa ja suuntaamisessa voivat tulevaisuudessa aiheuttaa muutoksia alkuperäiseen arvostukseen (Tilinpäätöksen liitetieto 6,18).

Yrityskauppoihin liittyvät ehdolliset kauppahinnat

Johto käyttää merkittävää harkintaa arvioidessaan jokaisena raportointikauden päättymispäivänä mahdollisten ehdollisten lisäkauppahintojen käypää arvoa.

KotiSun Group Oy hankki vertailukauden lopussa enemmistön Kotisun Viemäripalvelut Oy:n osakkeista. Kauppaan liittyy ehdollinen kauppahinta, joka määräytyy tilikauden 2016 tuloksen ja käyttökatteen perusteella. Johto on arvioinut ehdollisen lisäkauppahinnan tilinpäätöshetkellä 0,1 miljoonaksi euroksi.

Grano Oy hankki katsauskaudella stratup –digitoimisto Luotta Oy:n osakekannan. Kauppaan liittyy ehdollinen kauppahinta, joka perustuu työssäolovelvoitteeseen vuoden 2018 loppuun saakka. Johto on arvioinut ehdollisen lisäkauppahinnan tilinpäätöshetkellä 0,2 miljoonaksi euroksi.

Arvonalentumistestaus

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet testataan arvonalentumisen varalta aina, kun on viitteitä siitä, että niiden arvo saattaa olla alentunut. Liikearvo ja muut taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat aineettomat hyödykkeet testataan arvonalentumisen varalta vähintään vuosittain. Arvonalentumistestausta varten liikearvo ja vaikutusajaltaan rajoittamattomat aineettomat hyödykkeet kohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu käyttöarvolaskelmiin. Näiden laskelmien laatiminen edellyttää arvioiden käyttämistä. Vaikka yhtiön johdon näkemyksen mukaan käytetyt oletukset ovat asianmukaisia, saattavat arvioidut kerrytettävissä olevat rahamäärät erota olennaisesti tulevaisuudessa toteutuvista (Tilinpäätöksen liitetieto 18).

Vaihto-omaisuuden arvostus

Johdon periaatteena on kirjata arvonalentumisvähennys hitaasti liikkuvasta ja vanhentuneesta vaihto-omaisuudesta perustuen johdon parhaaseen arvioon tilinpäätöshetkellä hallussa olevasta mahdollisesti käyttökelvottomasta vaihto-omaisuudesta. Johto perustaa arvionsa systemaattiselle ja jatkuvalle seurannalle ja arvioinnille. Lisäksi yhtiössä on käytössä vaihto-omaisuuden kiertonopeuksiin perustuvat arvostussäännöt.

Laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyys

Sen ratkaiseminen, merkitäänkö laskennalliset verosaamiset taseeseen, edellyttää harkintaa. Laskennallisia verosaamisia kirjataan vain, kun niiden realisoituminen on todennäköisempää kuin realisoitumatta jääminen, minkä puolestaan määrää se, kertyykö tulevaisuudessa riittävästi verotettavaa tuloa. Verotettavan tulon kertymistä koskevat oletukset perustuvat johdon tekemiin arvioihin ja oletuksiin.

Näihin arvioihin ja oletuksiin liittyy riskejä ja epävarmuutta ja näin ollen on mahdollista, että olosuhteissa tapahtuvat muutokset aiheuttavat muutoksia odotuksiin ja tämä voi puolestaan vaikuttaa taseeseen merkittyihin laskennallisiin verosaamisiin samoin kuin mahdollisiin vielä kirjaamattomiin muihin verotuksellisiin tappioihin ja väliaikaisiin eroihin.

Jos konserniyhtiöiden verotettava tulo on tulevaisuudessa pienempi kuin mitä johto on ennakoinut kirjattavia laskennallisia verosaamisia määritettäessä, saamisten arvo alentuu tai ne käyvät kokonaan arvottomiksi. Tällöin taseeseen merkityt määrät voidaan mahdollisesti joutua peruuttamaan tulosvaikutteisesti.

Panostaja -konsernin taseessa on laskennallisia verosaamisia 7,0 miljoonaa euroa.

5. SEGMENTTI-INFORMAATIO

Panostajan kahdeksan enemmistöomistuksessa olevaa sijoituskohteet muodostavat yhtiön liiketoimintasegmentit joiden lisäksi on Muut-segmentti, jossa raportoidaan konsernin emoyhtiö mukaan lukien osakkuusyhtiöt ja kohdistamattomat erät. Panostaja –konsernin liiketoimintasegmentit ovat Grano, KotiSun, Takoma, KL-Varaosat Selog, Helakeskus, Heatmasters, Megaklinikka sekä Muut.

Raportoitavat segmentit on muodostettu, koska ne tuottavat keskenään erilaisia tuotteita ja palveluja. Segmenttien väliset liiketoimet ovat tapahtuneet normaalein kaupallisin ehdoin.

Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Ylintä operatiivista päätöksentekijää edustaa Panostaja -konsernin johtoryhmä.

Konserni on määritellyt IFRS 12:sta mukaisiksi alakonserneiksi, joihin liittyy merkittävä määräysvallattomien omistajien osuus Grano Group -alakonsernin sekä KotiSun Group -alakonsernin. Grano Group -alakonsernin taloudellinen informaatio esitetään tässä segmenttiliitetiedossa Grano liiketoimintasegmentissä ja KotiSun Group -alakonsernin kyseinen taloudellinen informaatio esitetään KotiSun liiketoimintasegmentissä. Tarkennuksena todetaan, että kyseisten alakonsernien taloudellinen informaatio vastaa kyseisiä segmenttikohtaisia tietoja.

Liiketoimintasegmentit

- Grano –segmentin tuotot muodostuvat pääasiassa digitaalisten painopalvelujen myynnistä.
- Takoma -segmentin tuotot muodostuvat konepajaliiketoiminnasta.
- Selog –segmentin tuotot muodostuvat sisäkattomateriaalien, metallialakattotuotteiden ja niiden kannatinjärjestelmien tukkukaupasta.
- Helakeskus -segmentin tuotot muodostuvat kalustehelojen tukkukaupasta.
- KL-Varaosat -segmentin tuotot muodostuvat autojen alkuperäisvaraosien ja tarvikkeiden maahantuonnista, tukkukaupasta ja jälleenmyynnistä.
- KotiSun -segmentin tuotot muodostuvat kiinteistöihin tehtävistä käyttövesi-, lämpö- ja viemäriverkkoremonteista.
- Heatmasters -segmentin tuotot muodostuvat metallien lämpökäsittelypalveluista sekä metallien lämpökäsittelyssä tarvittavien koneiden ja laitteiden kehittämisestä, valmistamisesta ja markkinoimisesta.
- Megaklinikka –segmentin tuotot muodostuvat suun terveydenhuoltopalveluiden tuottamisesta.
- Muut -segmentissä on raportoitu konsernin emoyhtiö mukaan lukien osakkuusyhtiöt ja kohdistamattomat erät.

Liiketoiminta segmentit 2016	Liike-vaihto yhteensä	Sisäinen liike-vaihto	Ulkoinen liikevaihto	Poistot ja arvonalen-tumiset	Liiketulos	Rahoitus-tuotot ja -kulut	Osuus osakkuus-yhtiöiden tuloksesta	Tulo-verot	Tulos jatkuvista liiketoiminnoista	Varat	Velat	Henkilöstö tilikauden lopussa
Grano	88 153	124	88 028	-4 078	7 838					85 677	54 048	789
KotiSun	31 869	0	31 869	-1 177	5 778					27 741	16 715	298
Takoma	10 199	0	10 199	-650	-1 173					7 623	9 151	83
Selog	10 271	2	10 269	-202	651					4 132	1 695	15
Helakeskus	9 822	1	9 822	-93	328					9 579	6 947	24
KL-Varaosat	13 043	0	13 043	-108	1 022					5 068	2 887	48
Heatmasters	4 498	0	4 498	-252	-1 033					2 877	1 785	49
Megaklinikka	4 746	0	4 746	-737	-1 528					5 533	6 545	119
Muut	8	8	0	-74	-2 890		107			46 449	23 761	9
Eliminoinnit		-134	2	0	-30					-7 400	-7 400	
Konserni yhteen-sä	172 608	0	172 476	-7 371	8 962	-2 112	107	-1 486	5 471	187 279	116 135	1 434

Liiketoimintaseg-mentit 2015	Liike-vaihto yhteensä	Sisäinen liike-vaihto	Ulkoinen liikevaihto	Poistot ja arvonalen-tumiset	Liiketulos	Rahoitus-tuotot ja -kulut	Osuus osakkuus-yhtiöiden tuloksesta	Tulo-verot	Tulos jatkuvista liiketoiminnoista	Varat	Velat	Henkilöstö tilikauden lopussa
Grano	69 882	205	69 677	-3 404	5 931					89 001	58 993	775
KotiSun	23 712	0	23 712	-734	4 192					19 782	13 147	139
Takoma	13 182	0	13 182	-649	-680					10 381	10 818	90
Selog	9 867	6	9 861	-205	529					4 463	2 313	14
Helakeskus	10 365	23	10 342	-150	657					10 654	7 905	28
KL-Varaosat	11 804	0	11 804	-116	472					5 017	3 603	47
Heatmasters	6 300	0	6 300	-304	60					3 980	1 564	51
Megaklinikka	3 386	0	3 386	-400	-548					5 846	5 576	86
Muut	13	13	0	-57	23 021		-53			47 803	22 934	9
Eliminoinnit		-246	-47	-30	-26 312					-8 784	-8 784	
Konserni yhteen-sä	148 511	0	148 218	-6 049	7 323	-3 832	-53	277	3 714	188 143	118 068	1 239

* Vertailuvuonna Muut-rivi sisältää myytyjen liiketoimintojen varat ja velat sekä henkilöstön.

6. HANKITUT LIIKETOIMINNOT

TYTÄRYHTIÖHANKINNAT

Panostaja ei ole hankkinut katsauskaudella uusia liiketoimintoja.

Tilikauden 2015 hankinnat

Panostaja Oyj tiedotti 27.2.2015 allekirjoittaneensa sopimuksen suun terveydenhuoltopalveluita tarjoavan Megaklinikka Oy:n osakekannan ostosta. Kaupassa Panostaja osti 75 % omistusosuuden muodostuvasta kokonaisuudesta.

Megaklinikka Oy:n koko osakekannasta maksettava kauppahinta oli noin 2,9 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 1,0 milj. euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy kalenterivuosien 2015 ja 2016 käyttökatteen perusteella. Tilinpäätöshetkellä yhtiö on arvioinut kokonaishankintahinnaksi 2,9 milj. euroa. Konserni on arvioinut hankintahetkellä kokonaishankintahinnaksi 3,9 milj. euroa. Hankintameno-laskelman perusteella hankittujen nettovarojen käypä arvo on 0,3 milj. euroa, jolloin liikearvoksi muodostui 2,6 milj. euroa. Megaklinikka on yhdistelty Panostajan –konserniin 1.3.2015.

Luovutettu vastike

	Liitetieto	milj. euroa
Maksettu vastike		**2,9**
Ehdollinen vastike		0,0
Luovutettu vastike yhteensä		**2,9**
Hankitut varat ja vastattavaksi otetut velat		
Pysyvät vastaavat	19	1,9
Vaihto-omaisuus	24	0,1
Lyhytaikaiset saamiset	25	0,4
Rahat ja pankkisaamiset	26	0,2
Vastaavaa yhteensä		**2,6**
Pitkäaikaiset velat	23	0,7
Lyhytaikaiset velat	29	1,6
Vastattavaa yhteensä		**2,3**
Nettovarat		0,3
Goodwill		**2,6**

Rahavirtalaskelma	milj. euroa
Rahana maksettu kauppahinta	-2,9
Hankitut rahavarat	0,2
Hankinnan suorat kulut	-0,2
Rahavirtavaikutus	-2,9

Panostaja Oyj tiedotti 11.6.2015 Digiprint Finland Oy:n ja Multiprint Group Oy:n yhdistymisestä. Yhdistyminen toteutettiin järjestelyllä, jossa sekä Digiprint Finland Oy:n että Multiprint Group Oy:n osakekannat myytiin uudelle perustetulle Digiprint Finland Group Oy:lle. Panostaja Oyj sai kauppahintana Digiprint Finland Oy:n osakkeista noin 32 miljoonaa euroa ja sijoitti takaisin Digiprint Finland Group Oy:öön noin 24,6 miljoonaa euroa. Panostajan omistusosuus Digiprint Finland Group Oy:stä on 51,9 %. Multiprint on yhdistelty Panostaja –konserniin 1.6.2015 alkaen.

Luovutettu vastike

	Liitetieto	milj. euroa
Maksettu vastike		**36,0**
Ehdollinen vastike		0,0
Luovutettu vastike yhteensä		**36,0**
Hankitut varat ja vastattavaksi otetut velat		
Pysyvät vastaavat	19	6,8
Vaihto-omaisuus	24	1,1
Myyntisaamiset	25	5,7
Muut ja siirtosaamiset	25	0,9
Rahat ja pankkisaamiset	26	2,5
Vastaavaa yhteensä		**17,0**
Korolliset velat	23	5,9
Laskennallinen verovelka	29	1,0
Ostovelat	29	1,3
Saadut ennakot	30	0,0
Muut ja siirtovelat		4,0
Vastattavaa yhteensä		**12,2**
Nettovarat		4,8
Goodwill		**31,2**

Rahavirtalaskelma	milj. euroa
Rahana maksettu kauppahinta	-25,9
Hankitut rahavarat	3,0
Hankinnan suorat kulut	-1,7
Rahavirtavaikutus	**-24,6**

7. TYTÄRYRITYSTEN JA LIIKETOIMINTOJEN MYYNNIT

Panostaja ei ole myynyt katsauskaudella liiketoimintoja.

Edellisellä tilikaudella toteutetun Flexim Securityn myynnin lopulliseksi lisäkauppahinnaksi kulujen jälkeen vahvistui 4,7 milj. euroa, josta Panostajan osuus ennen veroja on 3,3 milj. euroa.

TILIKAUDEN 2015 MYYNNIT

Panostaja -konsernin tytäryritys Flexim Group Oy myi 4.6.2015 muiden omistajien kanssa Flexim Security Oy:n koko osakekannan 25,0 miljoonalla eurolla Assa Abloy Oy:lle. Panostajan osuus kauppahinnasta oli 17,5 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 8,0 milj. euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy 1.5.2015 alkaneelta 12 kk:n ajanjaksolta. Panostaja ei ole kirjannut tilikaudella 2015 lisäkauppahintaa. Panostaja Oyj:n omisti tytäryhtiöstä 70 prosenttia. Kilpailuviranomaisten hyväksynnän jälkeen kauppa toteutui 28.8.2015. Panostaja -konserni kirjasi kaupasta 13,0 milj. euron myyntivoiton ennen veroja, josta emoyhtiön osakkeenomistajien osuus on 9,2 milj. euroa.

Turvallisuus -segmentin tulos tulos on konsernin tilinpäätöksessä esitetty kohdassa Tulos myydyistä liiketoiminnoista 31.10.2015. sekä 31.10.2014 päättyneiltä tilikausilta.

Myytyjen liiketoimintojen tulos, sen luovutuksesta johtuvat voitot sekä osuus rahavirroista olivat seuraavat:

milj. euroa

Turvallisuus -segmentin tulos

	1.11.2014-28.8.2015	**1.11.2013-31.10.2014**
Tuotot	26,6	34,2
Kulut	-27,1	-33,0
Tulos ennen veroja	-0,5	1,2
Verot	-3,0	-0,2
Tulos verojen jälkeen	-3,5	1,0
Myyntivoitto	13,0	
Tulos myydyistä liiketoiminnoista	**9,5**	**1,0**

Turvallisuus -segmentin rahavirrat myyntihetkeen saakka

Liiketoiminnan rahavirta	2,5	1,6
Investointien rahavirta	3,5	-2,3
Rahoituksen rahavirta	-4,6	0,6
Rahavirrat yhteensä	**1,4**	**-0,0**

Turvallisuus -segmentin myynnin vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan:

	28.8.2015
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	1,5
Aineettomat hyödykkeet	8,4
Vaihto-omaisuus	4,4
Laskennalliset verosaamiset	0,0
Muut varat	4,6
Rahavarat	1,5
Myydyt velat	-8,5
Nettovarallisuus	**11,9**

Rahana saatu vastike	25,0
Luovutetun yksikön rahavarat	-1,5
Yritysmyyntien nettorahavirta	**23,5**

8. TYTÄRYHTIÖOMISTUSOSUUKSIEN MYYNNIT JA HANKINNAT, JOTKA EIVÄT JOHTANEET MUUTOKSEEN MÄÄRÄYSVALLASSA

Grano –alakonsernin vähemmistöosuuksien lunastaminen ja osakeanti

Grano Oy ja Grano Group Oy lunastivat tilikauden aikana konserniyhtiöiden Luotta Oy:n, Leeviprint Oy:n, Oulun Kopiokeskus Oy:n ja Kopiolahtinen Oy:n vähemmistöomistajien osakkeet, jonka jälkeen konsernin omistusosuus yhtiöissä nousi 100 %:iin. Osana järjestelyä Grano Group Oy toteutti osakeannin Oulun Kopiokeskus Oy:n ja Kopiolahtinen Oy:n entisille vähemmistöomistajille. Järjestelyjen jälkeen Panostajan omistusosuus Grano –konsernista on 50,2 %.

Kotisun Group Oy: osakeanti

Kotisun Group Oy toteutti maksullisen osakeannin yhtiön avainhenkilöille. Osakeannin jälkeen Panostajan omistusosuus Kotisun Group Oy:sta dilutoitui 57,3 prosenttiin.

Seuraavassa taulukossa on esitetty omistusosuuksien muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin yhteensä:

	2016
Luovutettu määräysvallattomien omistajien osuus	-1 067 807
Saatu tai maksettu vastike	-115 940
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	**-1 183 747**

TILIKAUSI 2015

Digiprint Finland Oy:n osakkeiden hankinta

Digiprint Finland Oy lunasti 31.1.2015 vähemmistöosakkalta 423 tuhannella eurolla 0,7 % Digiprint Finland Oy:n osakekannasta. Konserni omisti hankinnan jälkeen yhtiöstä 65,3 %.

Osana järjestelyä, jossa Digiprint Finland Oy:n että Multiprint Group Oy:n osakekannat myytiin kesäkuussa 2015 uudelle perustetulle Digiprint Finland Group Oy:lle Panostaja hankki Digiprint -konsernin vähemmistö-osakkailta osakkeita. Hankinnan seurauksena Panostajan omistusosuus nousi 11,4 % ja oli järjestelyn jälkeen 76,7 % Digiprint –konsernista.

Osana Multiprint Group Oy:n hankintaa Panostaja luovutti järjestelyssä vastikkeena 24,8 %:a Digiprint Finland Oy:n osakkeista Multiprint Group Oy:n osakkaille. Järjestelyn jälkeen Panostajan omistusosuus Digiprint –konsernista on 51,9 %.

Megaklinikka Group Oy:n osakkeiden myynti

Konserin myi 27.2.2015 252 tuhannella eurolla 25,0 % Megaklinikka Group Oy:n osakekannasta. Konserni omisti yhtiöstä 100 % ennen hankintaa. Kaupalla ei ollut vaikutusta konsernin voittovaroihin.

Heatmasters Group Oy:n osakkeiden myynti

Panostaja Oyj myi 429 tuhannella eurolla 20 % Heatmasters Group Oy:n osakekannasta 19.3.2015. Konserni omisti Heatmasters Group Oy:sta 100 % ennen luovutusta.

Kotisun Group Oy: osakeanti

Kotisun Group Oy toteutti kesäkuussa 2015 maksullisen osakeannin yhtiön avainhenkilöille. Osakeannin jälkeen Panostajan omistusosuus Kotisun Group Oy:sta dilutoitui 58,2 prosenttiin.

Seuraavassa taulukossa on esitetty omistusosuuksien muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin yhteensä:

	2015
Luovutettu tai hankittu määräysvallattomien omistajien osuus	11 018 419
Saatu tai maksettu vastike	-10 196 662
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	**821 757**

9. LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

	2016	2015
(1 000 euroa)		
Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot	**435**	**154**
Vakuutuskorvaukset	**0**	**21**
Muut tuotot	**1 058**	**499**
Yhteensä	**1 493**	**674**

10. OSUUS OSAKKUUSYHTIÖIDEN TULOKSESTA

Tiedot yhtiön osakkuusyhtiöistä on esitetty liitetieto kohdassa 20. Sijoitukset osakkuusyhtiöihin.

11. TYÖSUHDE-ETUUKSISTA AIHEUTUVAT KULUT

Konsernilla on maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, joiden suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä kaudella, jota veloitus koskee.

Tiedot lähipiiriin luettavan johdon työsuhde-etuuksista on esitetty liitetieto kohdassa 35. Lähipiiritapahtumat

Konsernin palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin 1 337 (1 175) henkilöä. Tilikauden lopussa henkilöstöä oli 1 434 (1 239).

	2016	2015
(1 000 euroa)		
Palkat ja palkkiot	52 068	39 124
Eläkekulut - maksupohjaiset järjestelyt	9 463	7 454
Muut henkilösivukulut	2 829	1 963
Yhteensä	**64 360**	**48 541**

12. POISTOT JA ARVONALENTUMISET

(1 000 euroa)	2016	2015
Poistot hyödykeryhmittäin:		
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Koneet ja kalusto	3 562	2 676
Muut aineelliset hyödykkeet	0	3
Aineettomat hyödykkeet		
Liikearvo	0	0
Kehitysmenot	250	739
Aineettomat oikeudet	2 330	2 292
Muut pitkävaikutteiset menot	1 229	339
Yhteensä	7 371	6 049
Arvonalentumiset hyödykeryhmittäin:		
Yhteensä	0	0
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä hyödykeryhmittäin:		
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Koneet ja kalusto	3 562	2 676
Muut aineelliset hyödykkeet	0	3
Aineettomat hyödykkeet		
Liikearvo	0	0
Kehitysmenot	250	739
Aineettomat oikeudet	2 330	2 292
Muut pitkävaikutteiset menot	1 229	339
Yhteensä	7 371	6 049

13. LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

(1 000 euroa)	2016	2015
Aineellisten hyödykkeiden myyntitappiot ja romutukset	0	24
Vuokrakulut	8 498	7 064
Ulkopuoliset palvelut	7 753	5 971
Muut kuluerät	12 482	13 746
Yhteensä	28 733	26 805

14. RAHOITUSTUOTOT

(1 000 euroa)	2016	2015
Osinkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	2	11
Valuuttakurssivoitot	0	0
Rahoitustuotot osakkuusyrityksiltä	39	29
Korkotuotot	271	111
Arvonmuutokset käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvaroista		
- korkojohdannaiset, ei suojauslaskennassa	0	0
- Rahoitusvaroista joita hallinnoidaan käypään arvoon perustuen	0	16
Yhteensä	312	167

15. RAHOITUSKULUT

(1 000 euroa)	2016	2015
Valuuttakurssitappiot	8	9
Arvonalentumistappiot lainasaamisista	0	1 143
Korkokulut rahoitusleasingve-loista	34	40
Korkokulut muista rahoitusveloista	2 382	2 808
Yhteensä	2 424	4 000

16. TULOVEROT

(1 000 euroa)	2016	2015
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	-1 696	-3 292
Edellisten tilikausien verot	-3	-43
Laskennalliset verot	213	3 612
Tuloverot yhteensä	-1 486	277

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan verokannalla 20,0 % laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma:

Tulos ennen veroja	6 957	3 437
Suomen verokannan mukainen tulovero konsernin tuloksesta ennen veroja	-1 391	-687
Verovapaat tulot	2 413	1 550
Vähennyskelvottomat kulut	-949	-665
Kirjaamattomat laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista	-1 577	-1 006
Aiemmin kirjaamattomien verotuksellisten tappioiden käyttö		1 097
Laskennallisen veron muutos Suomen verokannan muuttuminen	0	0
Osuus osakkuusyrityksen tuloksesta	21	-11
Verot aikaisemmilta tilikausilta	-3	
Verot tuloslaskelmassa	-1 486	277

Vertailuvuoden tiedoista ei ole erotettu myytyjen liiketoimintojen lukuja.

17. OSAKEKOHTAINEN TULOS

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyrityksen osakkeenomistajille kuuluva kauden voitto kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla. Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa on otettu huomioon laimentavana tekijänä emoyhtiön vaihtovelkakirjalaina. Oman pääoman ehtoisen hybridilainan koron määrällä on oikaistu osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos. Osakkeen käypä arvo perustuu osakkeiden tilikauden keskimääräiseen hintaan. Vaihtovelkakirjalainan osalta osuudet on katsottu vaihdettavaksi kaupparekisteriin merkitsemisajankohdasta. Kauden tulosta on oikaistu vaihtovelkakirjalainan verovaikutuksella vähennetyillä korkokuluilla.

	2016	2015
Jatkuvat toiminnot	1 529	1 002
Myydyt toiminnot	2 625	6 832
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto (1 000 euroa),	4 154	7 834
Oman pääoman ehtoisen lainan korko (verovaikutus huomioon ottaen)	-585	-585
Osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos	3 569	7 249
Vaihtovelkakirjalainan korko		780
Tilikauden tulos laimennusvaikutuksella oikaistun osakekohtaisen		
Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos	3 569	8 029
Osakkeiden lukumäärä tilikauden lopussa	52 533	51 733
josta yhtiön hallussa	355	342
Ulkona olevien osakkeiden painotettu keskim. lukumäärä, 1 000 kpl	51 736	51 373
Vaihtovelkakirjalainan muunto osakkeiksi, 1000 kpl	0	6 818
Laimennettu ulkona olevien osakkeiden painotettu keskiarvo	51 736	58 191
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:		
Tulos/osake jatkuvista liiketoiminnoista €		
Laimentamaton	0,018	0,008
Laimennettu	0,018	0,008
Tulos/osake myydyistä liiketoiminnoista		
Laimentamaton	0,051	0,133
Laimennettu	0,051	0,117
Tulos/osake jatkuvista ja myydyistä liiketoiminnoista		
Laimentamaton	0,069	0,141
Laimennettu	0,069	0,138

18. AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

(1 000 euroa)

	Liikearvo	Aineettomat oikeudet	Kehitysmenot	Muut aineett. hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.11.2015	**84 145**	**16 118**	**1 492**	**5 666**	**107 421**
Lisäykset		267	135	1 512	1 914
Vähennys					0
Yrityksen hankinnan vaikutus	614	265			879
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus	-250				-250
Liiketoimintakauppa					0
Kurssierot				-15	-15
Siirto taseryhmien välillä		-11		-68	-79
Hankintameno 31.10.2016	**84 509**	**16 639**	**1 627**	**7 095**	**109 870**
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2015	**-6 103**	**-8 484**	**-969**	**-2 571**	**-18 127**
Tilikauden poistot		-2 330	-250	-1 228	-3 808
Vähennykset				84	84
Yrityksen hankinnan vaikutus					
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus					0
Siirrot taseryhmien välillä		-9		70	
Arvonalentuminen					0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2016	**-6 103**	**-10 823**	**-1 219**	**-3 645**	**-21 790**
Kirjanpitoarvo 31.10.2016	**78 406**	**5 816**	**408**	**3 450**	**88 079**
Hankintameno 1.11.2014	**55 795**	**10 206**	**4 463**	**4 603**	**75 067**
Lisäykset		831	303	554	1 688
Vähennys		-41	-55	-26	-122
Yrityksen hankinnan vaikutus	34 269	6 043	501	535	41 348
Yrityksen myynnin vaikutus	-5 919	-919	-3 720		-10 558
Liiketoimintakauppa					0
Kurssierot					0
Siirto taseryhmien välillä		-2			-2
Hankintameno 31.10.2015	**84 145**	**16 118**	**1 492**	**5 666**	**107 421**
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2014	**-6 103**	**-6 891**	**-1 431**	**-2 243**	**-16 668**
Tilikauden poistot		-2 292	-739	-339	-3 370
Vähennykset		39			39
Yrityksen myynnin vaikutus		4			4
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		656	1 201	11	1 868
Siirrot taseryhmien välillä					0
Arvonalentuminen					0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2015	**-6 103**	**-8 484**	**-969**	**-2 571**	**-18 127**
Kirjanpitoarvo 31.10.2015	**78 042**	**7 634**	**523**	**3 095**	**89 294**

LIIKEARVON ARVONALENTUMISTESTAUS

Seuraaville rahavirtaa tuottaville yksiköille (tai yksikköjen ryhmille) on kohdistettu liikearvoa:

Milj. EUR	2016	2015
Grano	51,9	51,8
KotiSun	12,0	11,7
Helakeskus	6,0	6,0
Megaklinikka	2,6	2,6
Takoma	2,2	2,2
KL-Varaosat	1,9	1,9
Selog	1,6	1,6
Heatmasters	0,3	0,3
Yhteensä	**78,4**	**78,0**

Liikearvon arvonalentumistestaus on tilikaudella suoritettu 30.9 tilanteesta. Takoman liikearvon arvonalentumistestaus on suoritettu 31.10.2016 tilanteesta.

Liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä on arvonalentumistestauksessa määritetty käyttöarvon avulla. Määritetyt ennakoidut rahavirrat perustuvat konsernin johdon näkemykseen seuraavan kolmen vuoden kehityksestä. Ennustejakson jälkeiset vuodet on ekstrapoloitu 2 %:n kasvuarviota käyttäen. Takoman toiminnan jatkuvuuteen liittyvistä merkittävistä epävarmuustekijöistä johtuen Takoman kerrytettävissä olevana rahamääränä pidettiin markkinaperusteista käypää arvoa vähennettynä luovutuksesta johtuvilla menoilla.

Käyttöarvon laskennassa käytetyt keskeiset muuttujat ovat budjetoitu liikevaihto ja budjetoitu liikevoitto. Liikevoiton osalta on huomioitu myös sellaisten uudelleenjärjestelyjen, jotka on jo toteutettu tai joihin on sitouduttu, tuottamat kustannussäästöt ja muut hyödyt. Näihin uudelleenjärjestelyihin ei liity merkittävässä määrin tarkasteluhetken jälkeisiä vastaisia lähteviä rahavirtoja.

Laskelmissa käytetyt diskonttokorot ennen veroja ovat (vertailuvuonna käytetty diskonttokorko-%):
Grano 6,8 % (7,8 %), KotiSun 9,2 % (10,2 %), Helakeskus 7,0 % (8,0 %), Megaklinikka 9,5 % (10,4%), KL-Varaosat 7,9 % (8,8 %), Selog 8,2 % (9,1 %) ja Heatmasters 9,6 % (10,6 %).

Yhtiön jatkuvassa testauksessa testattujen yksiköiden testin mukainen käyttöarvo on ollut niiden kirjanpitoarvoa suurempi kaikissa yksiköissä. Takoman markkinaperusteinen käypä arvo vähennettynä luovutuksesta johtuvilla menoilla oli kirjanpitoarvoa suurempi.

Kohtuulliset muutokset laskelmissa käytetyissä parametreissä eivät johda siihen, että omaisuuserien kirjanpitoarvo ylittäisi niistä kerrytettävissä olevan rahamäärän.

Takoman Käypä arvo vähennettynä luovutuksesta johtuvilla menoilla, milj. euroa:.

Takoman osakekannan markkina-arvo	2,8
Takoman nettovelat sisältäen korottomat saneerausvelat	6,1
Liiketoiminnan velaton arvo (Enterprise Value)	8,9
Luovutuksesta johtuvat menot	0,2
Luovutuksesta johtuvilla menoilla vähennetty liiketoiminnan velaton arvo	8,7
Rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettujen testattavien varojen kirjanpitoarvo	4,5
Käyvän arvon ja testattavien varojen kirjanpitoarvon erotus	4,2

19. AINEELLISET KÄYTTÖOMAISUUSHYÖDYKKEET

(1 000 euroa)

	Maa-alueet	Toimitilat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset	Ennakkomaksut käyttöomaisuus	Yhteensä
Hankintameno 1.11.2015	**194**	**0**	**29 346**	**294**	**651**	**30 485**
Lisäykset			7 256		482	7 738
Yrityksen hankinnan vaikutus			15			15
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		0	35			35
Vähennykset			-282		-1 014	-1 296
Siirrot taseryhmien välillä		**417**				417
Kurssierot			-38			-38
Muut muutokset						0
Hankintameno 31.10.2016	**194**	**417**	**36 332**	**294**	**119**	**37 356**
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2015	**-179**	**0**	**-19 870**	**-269**	**0**	-20 318
Tilikauden poistot			-3 562			-3 562
Yrityksen hankinnan vaikutus						
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus						0
Vähenykset			-191			
Siirrot taseryhmien välillä						0
Kurssierot			25	-1		24
Muut muutokset						0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2016	**-179**	**0**	**-23 598**	**-270**	**0**	**-24 047**
Kirjanpitoarvo 31.10.2016	**15**	**417**	**12 734**	**24**	**119**	**13 308**
Hankintameno 1.11.2014	**194**	**0**	**28 085**	**293**	**352**	**28 924**
Lisäykset			2 899		1 771	4 670
Yrityksen hankinnan vaikutus			1 822	1		1 823
Yrityksen myynnin vaikutus		0	-2 990		-1 223	-4 213
Vähennykset			-492		-217	-709
Siirrot taseryhmien välillä			33		-32	1
Kurssierot			-21			-21
Muut muutokset			10			10
Hankintameno 31.10.2015	**194**	**0**	**29 346**	**294**	**651**	**30 485**
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2014	**-179**	**0**	**-19 340**	**-276**	**0**	**-19 795**
Tilikauden poistot			-2 676	-3		-2 679
Yrityksen myynnin vaikutus			2 029			2 029
Vähenykset			-5			-5
Siirrot taseryhmien välillä						0
Kurssierot			16			16
Muut muutokset						
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2015	**-179**	**0**	**-19 870**	**-269**	**0**	**-20 318**
Kirjanpitoarvo 31.10.2015	**15**	**0**	**9 476**	**25**	**651**	**10 167**

20. SIJOITUKSET OSAKKUUSYHTIÖIHIN

(1000 euroa)	2016	2015
Kirjanpitoarvo 1.11.	3 666	3 611
Osuus tilikauden tuloksesta	107	-53
Lisäykset	0	134
Vähennykset	-14	-26
Kirjanpitoarvo 31.10.	**3 759**	**3 666**

Osakkuusyritys 31.10.2016	Kotipaikka	Omistus-osuus	Varat	Oma pääoma	Velat	Liikevaihto	Tulos
Spectra Oy	Lohja	39,0 %	1 118	95	1 023	4 920	56
Ecosir Group Oy	Espoo	38,6 %	1 317	0	1 317	2 833	-99
PE Kiinteistörahasto I Ky	Helsinki	27,1 %	-	-	-	-	
Juuri Partners Oy	Helsinki	20,0 %	819	400	419	1593	372

Spectra Oy on Panostaja -konsernin 39,0 prosenttisesti omistama osakkuusyhtiö. Tulos perustuu tilikauden tulokseen.

Ecosir Group Oy on Panostaja Oyj:n 38,6 prosenttisesti omistama osakkuusyhtiö. Tulos perustuu tilikauden tulokseen, osakkuusyhtiön tulosta oikaistaan IFRS säännösten mukaisella liikearvon poistolla.

PE Kiinteistörahasto I Ky:n yhtiömiehet päättivät tilikaudella 2012 purkaa rahaston. Purkuprosessi on edelleen kesken.

Juuri Partners Oy on keväällä 12.3.2015 perustetun Juuri Rahasto I Ky hallinnointiyhtiö. Juuri Rahasto I Ky on uusi, suomalaisia pk-yrityksiä rahoittava pääomarahasto. Rahaston strategiana on rahoittaa ja tukea mm. yritysten kasvua, investointeja ja poikkeustilanteita kuten sukupolvenvaihdoksia. Panostajan omistusosuus Juuri Partners Oy:sta on 20 prosenttia.

21. MUUT PITKÄAIKAISET VARAT

(1000 euroa)	2016	2015
Lainasaaminen	2 454	2 157
Myytävissä olevat rahoitusvarat	713	554
Muut saamiset	4 371	4 150
Yhteensä	**7 538**	**6 861**

Panostaja Oyj:llä on pääomalainasaaminen osakkuusyhtiö Ecosir Group Oy:ltä yhteensä 0,5 milj. euroa, konsernin johtoryhmältä 1,2 milj. euroa liittyen palkitsemisjärjestelmään ja erääntymätön saaminen 3,6 milj.euroa vuonna 2008 tapahtuneeseen yritysmyyntiin liittyen. Palkitsemisjärjestelmästä on kerrottu tarkemmin liitetiedossa 35. Lähipiiritapahtumat.

Myytävissä olevat rahoitusvarat		
Noteeraamattomat osakesijoitukset:		
Tilikauden alussa 1.11.	554	331
Liiketoimintojen yhdistämisestä aiheutuneet lisäykset	0	0
Lisäykset	159	223
Vähennykset	0	0
Tilikauden lopussa 31.10.	**713**	**554**

22. KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT

	2016	**2015**
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		
Tilikauden alussa 1.11.	6 606	9 490
Käyvän arvon muutokset		
- realisoitunut	28	106
- realisoitumaton		-90
Lisäykset		7 600
Vähennykset	-6 634	-10 500
Tilikauden lopussa 31.10.	**0**	**6 606**

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat sisälsivät sijoituksen Fennian Varainhoito Oy:n Kassa –varainhoitosalkkuun. Salkku koostuu pääosin lyhyen koron rahastoista sekä sijoituksista yritys-lainarahastoihin. Rahasto on vähäriskinen ja sijoitus on nostettavissa haluttuna ajankohtana. Tilikauden lopussa rahastossa ei ollut sijoituksia.

23. LASKENNALLISET VEROSAAMISET JA –VELAT

Laskennallisten verojen muutokset tilikauden 2016 aikana:

Laskennalliset verosaamiset:	Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot	Arvon-alentumis-tappiot	Muut erät		Yhteensä
1.11.2014	**2 514**		**0**		**2 514**
Merkitty tuloslaskelmaan	-2 514		**5 697**		3 183
Laajan tuloslaskelman erät					
Ostetut liiketoiminnot					
Myydyt liiketoiminnot					
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu	155		**59**		214
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot					
Kurssierot					
Kirjattu suoraan omaan pääomaan					
31.10.2015	**155**	**0**	**5 756**	**0**	5 911
Merkitty tuloslaskelmaan	1 063				
Laajan tuloslaskelman erät					
Ostetut liiketoiminnot					
Myydyt liiketoiminnot					
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu					
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot					
Kurssierot					
Kirjattu suoraan omaan pääomaan					
31.10.2016	**1 218**	**0**	**5 756**	**0**	**6 974**

Laskennalliset verovelat:	Käyvän arvon kohdistukset	Myydyt liike-toiminnot	Hankitut liike-toiminnot		Yhteensä
1.11.2014	**996**		**0**		**996**
Merkitty tuloslaskelmaan	-213				
Laajan tuloslaskelman erät					
Ostetut liiketoiminnot	1 072				
Myydyt liiketoiminnot	-127			**108**	
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu					
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot					
Kurssierot					
Kirjattu suoraan omaan pääomaan					
31.10.2015	**1 728**	**0**	**0**	**108**	**1 836**
Merkitty tuloslaskelmaan	776				
Laajan tuloslaskelman erät					
Ostetut liiketoiminnot	26				
Myydyt liiketoiminnot	81			-108	
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu					
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot					
Kurssierot					
Kirjattu suoraan omaan pääomaan					
31.10.2016	**2 611**	**0**	**0**	**0**	**2 611**

Konsernissa emolla ei ole käytettävissä vahvistettuja tappioita 31.10.2016. Tytäryhtiöiden vahvistetusta tappioista yhteensä 5,3 milj. eurosta (5,0 milj. eurosta) ei ole kirjattu verosaamista. Käyttämättömät verotukselliset tappiot vanhenevat vuosien 2017-2025 aikana.

24. VAIHTO-OMAISUUS

(1 000 euroa)	2016	2015
Aineet ja tarvikkeet	2 574	3 533
Keskeneräiset tuotteet	1 422	2 920
Valmiit tuotteet ja tavarat	7 048	6 142
Yhteensä	**11 043**	**12 596**

Yhteensä konsernissa on tilikaudelle 2016 kirjattu kuluksi 136 tuhatta euroa (104 vuonna 2015), jolla vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvo alennettiin vastaamaan sen nettorealisointiarvoa.

25. MYYNTISAAMISET JA MUUT SAAMISET

Myyntisaamisten ja muiden saamisten kirjanpitoarvo vastaa niihin liittyvän luottoriskin enimmäismäärää tilinpäätöshetkellä.

(1 000 euroa)	2016	2015
Myyntisaamiset	20 711	20 836
Lainasaamiset	879	779
Siirtosaamiset	6 827	6 204
Saamiset osakkuusyhtiöiltä	651	300
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verosaamiset	333	128
Muut saamiset	603	795
Yhteensä	**30 004**	**29 042**

Myyntisaamisten ikäjakauma (1 000 euroa)		
Erääntymättömät	17 723	17 337
1-30 päivää erääntyneet	1 860	2 337
31-180 päivää erääntyneet	469	703
181-360 päivää erääntyneet	276	263
Yli vuoden erääntyneet	385	196
Myyntisaamisten tasearvo	**20 711**	**20 836**

Konserni on kirjannut tilikaudella myyntisaamisista arvonalennustappioita 239 tuhatta euroa. (151 tuhatta euroa vuonna 2015). Arvonalentumiset ovat kohdistuneet yli vuoden erääntyneisiin laskuihin sekä sellaisten yritysten saataviin, joista on tehty konkurssi- tai saneerauspäätös.

Konsernin tytäryhtiö on tilikauden aikana myynyt myyntisaamisia rahoitusyhtiöille. Myytyjen saamisten verollinen kirjanpitoarvo on ollut 9 350 tuhatta euroa. Myynnin seurauksena konsernille on tilikaudella muodostunut 19 tuhannen euron rahoituskulu. Konserni ei esitä kyseisiä myytyjä saamisia taseessaan, koska kaikki olennaiset riskit ja edut, kuten luottotappioriski, ovat siirtyneet rahoitusyhtiölle.

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	2016	2015
Palkat ja sosiaalimaksut	324	96
Vuosialennukset	1 375	1 088
Ennakot	1 882	1 878
Muut	3 246	3 142
Yhteensä	**6 827**	**6 204**

26. RAHAVARAT

(1 000 euroa)		
Käteinen raha ja pankkitilit	26 573	24 001
Yhteensä	**26 573**	**24 001**

27. OMAA PÄÄOMAA KOSKEVAT TIEDOT

Tilikauden lopussa Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5 568 681,60 euroa ja osakkeiden lukumäärä on yhteensä 52.533.110 kappaletta. Panostaja Oyj:n hallitus päätti 4.5.2016 vuoden 2015 varsinaisen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla osakeyhtiölain 9 luvun 20 §:n mukaisesta 800.000 osakkeen maksuttomasta osakeannista yhtiölle itselleen. Yhtiö teki osakeannin itselleen, jotta sillä olisi saatavilla riittävä määrä omia osakkeita käytettäväksi yhtiön avainhenkilöiden sitouttamiseen ja muihin hallituksen kulloinkin päättämiin käyttötarkoituksiin. Uudet Osakkeet merkittiin kaupparekisteriin 6.5.2016.

Ylikurssirahasto

Ylikurssirahastoon kirjataan osakeantien yhteydessä osakkeenomistajien maksama määrä, joka ylittää osakkeiden nimellisarvon. Ylikurssirahastoon kirjatut määrät liittyvät aikaisemman, 31.8.2006 saakka voimassa olleen osakeyhtiölain (29.9.1978/734) mukaisiin osakeanteihin.

Niissä tapauksissa, joissa optio-oikeuksista on päätetty vanhan osakeyhtiölain aikana, optioihin perustuvista osakemerkinnöistä saadut rahasuoritukset on kirjattu osakepääomaan ja ylikurssirahastoon järjestelyn ehtojen mukaisesti.

Muut rahastot

Konserni laski 27.5.2013 liikkeeseen 7,5 milj. euron suuruisen oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan. Oman pääoman ehtoisella lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin neljän vuoden kuluttua. Sopimuksen mukainen vuotuinen korko on 9,75 %. Korko maksetaan vain, jos yhtiö päättää jakaa osinkoa. Mikäli osinkoa ei jaeta, konserni päättää koron maksusta erikseen. Konsernitilinpäätöksessä laina on luokiteltu omaksi pääomaksi ja korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Sijoitetun vapaan oman pääoman (SVOP) rahasto sisältää oman pääoman luonteiset sijoitukset ja uuden osakeyhtiölain (21.7.2006/624) voimaantulon jälkeen (1.9.2006) päätettyjen osakeantien yhteydessä osakkeenomistajien maksaman määrän siltä osin, kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan kirjata osakepääomaan. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältää lisäksi vaihtovelkakirjalainan oman pääoman komponentin.

Osakeanti

Tilikaudella 2016 toteutettiin suunnattu osakeanti yhteensä 0,6 milj. euroa yhtiön avainhenkilöille osana osakepohjaista kannustinjärjestelmää. Vertailukaudella 2015 ei toteutettu osakeantia.

Osakemerkintä

Tilikaudella 2016 eikä vertailukaudella 2015 ole toteutettu osakemerkintöjä.

Omat osakkeet

Ostettujen osakkeiden hankintahinta transaktiokuluineen esitetään sijoitetun vapaan pääoman vähennyksenä. Panostaja myi katsauskaudella 700.000 kappaletta omia osakkeitaan johtoryhmän jäsenille osana pitkäaikaista osakepohjaista kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Tilikauden 2016 lopussa omia osakkeita oli 355.183 kappaletta (342 398 kappaletta).

Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 11.12.2015 yhteensä 13.483 kappaletta, 4.3.2016 13.793 sekä 3.6.2016 13.952 ja 2.9.2016 yhteensä 13.187 kappaletta eli yhteensä 54.415 kappaletta osakkeita kokouspalkkioiden maksuna. Panostaja Oyj luovutti 11.12.2015 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 32.800 kappaletta osakkeita.

Osingot

Tilikaudelta 2015 maksettiin osinkoa 2,6 milj. euroa (0,05 euroa osakkeelta). Tytäryhtiöiden vähemmistöosakkeenomistajille maksetut osingot olivat 7,0 milj. euroa.

Tilikaudelta 2014 maksettiin pääomanpalautusta 2,0 milj. euroa (0,04 euroa osakkeelta Tytäryhtiöiden vähemmistöosakkeenomistajille maksetut osingot olivat 1,2 milj. euroa.

28. RAHOITUSVELAT

(1 000 euroa)	2016	2015
Pitkäaikaiset jaksotettuun hankintamenoon arvostetut rahoitusvelat		
Lainat rahoituslaitoksilta	62 729	55 119
Vaihtovelkakirjalaina	0	0
Rahoitusleasingvelat	767	578
Muut lainat	2 276	3 910
Yhteensä	**65 772**	**59 608**

Lyhytaikaiset jaksotettuun hankintamenoon arvostetut rahoitusvelat		
Pitkäaikaisten rahoituslainojen lyhennykset	15 507	7 869
Muut lainat rahoituslaitoksilta	1 394	15 746
Rahoitusleasingvelat	380	352
Yhteensä	**17 280**	**23 968**

Konsernin lainat ovat sekä vaihtuva- että kiinteäkorkoisia. Korkokantojen painotettu keskiarvo 31.10.2016 oli 2,95 % (31.10.2015: 3,72 %). Rahoitusveloista kiinteäkorkoisia on 7 529 tuhatta euroa ja muut velat ovat vaihtuvakorkoisia. Korolliset pitkäaikaiset- ja lyhytaikaiset velat ovat euromääräisiä.

Velkoihin liittyvät järjestelyt ja sopimusehtojen rikkomiset

Heatmasters Group Oy:n lainoihin liittyy kovenanttiehto omavaraisuusaste sekä tunnusluku korolliset nettovelat/ käyttökate. Yhtiö ei saavuttanut tilinpäätöshetkellä vaadittua kovenanttiehtoa. Rahoittajalta on saatu ennen tilikauden vihdetta suostumus kovenanttiehdon rikkoutumiseen 30.4.2017 asti.

Suomen Helasto-konsernin rahoituslainoihin liittyy kovenanttiehtoja, joissa tarkastellaan myös Panostaja – konsernin tunnuslukua korolliset nettovelat/ käyttökate. Kovenanttiehdot eivät ole toteutuneet tilinpäätöshetkellä. Rahoittajalta on saatu kuitenkin ennen tilikauden vaihdetta suostumus siihen, että rahoittaja ei eräännytä kyseisiä lainoja.

Konsernin emoyhtiöllä on laina, jossa tarkastellaan Panostaja –konsernin tunnuslukua korolliset nettovelat/ käyttökate. Kovenanttiehdot eivät ole toteutuneet tilinpäätöshetkellä. Rahoittajalta on saatu kuitenkin ennen tilikauden vaihdetta suostumus siihen, että rahoittaja ei eräännytä kyseisiä lainoja.

Oman pääoman ehtoiset vaihtovelkakirjalainat

Yhtiökokouksen 18.12.2007 antamalla valtuutuksella hallitus päätti osakkeenomistajien merkintäoikeudesta poiketen tarjota kotimaisten institutionaalisten sijoittajien merkittäväksi vaihdettavan pääomalainan 2011. Tarjottavan vaihdettavan pääomalainan määrä oli 15.000.000 euroa, josta koko summa tuli merkityksi. Lainan pääomalle maksettiin kiinteää vuotuista korkoa 6,5 %. Laina-aika oli 7.2.2011-1.4.2016. Laina maksettiin takaisin tilikauden aikana.

Pitkäaikaisten velkojen erääntymisajat

	Lainat rahoituslaitoksilta		Vaihtovelkakirjalaina		Rahoitusleasigvelat		Muut lainat	
Lyhennykset	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
< 1 vuotta	17 020	10 056	0	15 975	380	352	341	58
1 - 2 vuotta	12 913	13 053	0	0	168	145	0	29
2 - 3 vuotta	28 293	10 035	0	0	168	145	0	94
3 - 4 vuotta	20 972	7 342	0	0	168	145	0	0
4 - 5 vuotta	2 321	26 629	0	0	168	143	0	0
> 5 vuotta	45	1 247			95			

29. OSTOVELAT JA MUUT VELAT

	2016	2015
(1000 euroa)		
Saadut ennakot	495	1 143
Ostovelat	8 994	8 212
Siirtovelat	13 215	12 255
Muut lyhytaikaiset velat	7 597	10 829
Yhteensä	**30 302**	**32 439**

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Vuosilomapalkka sosiaalikuluineen	6 391	5 764
Palkkajaksotukset	1 588	1 216
Korkojaksotukset	2	2
Verojaksotukset	40	79
Tyel-jaksotukset	776	840
Muut erät	4 418	4 354
Yhteensä	**13 215**	**12 255**

30. VARAUKSET

	Takuu-varaukset	Tappiolliset sopimukset	Yhteensä
1.11.2015	189	0	189
Varausten lisäykset	56	0	56
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		0	0
Käytetyt varaukset	-48	0	-48
31.10.2016	**197**	**0**	**197**

	Takuu-varaukset	Tappiolliset sopimukset	Yhteensä
1.11.2014	151	0	151
Varausten lisäykset	80	0	80
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus	0	0	0
Käytetyt varaukset	-42	0	-42
31.10.2015	**189**	**0**	**189**

	2016	2015
Pitkäaikaiset varaukset	0	0
Lyhytaikaiset varaukset	197	189
Yhteensä	**197**	**189**

Takuuvaraukset

Konserni antaa tietyille tuotteilleen 1-3 vuoden takuun. Takuun aikana tuotteissa havaitut viat korjataan konsernin kustannuksella tai asiakkaalle annetaan vastaava uusi tuote. Takuuvaraus kirjataan todennäköisten takuukustannusten arvion perusteella. Takuuvaraukset odotetaan käytettävän seuraavan kolmen vuoden aikana, painottuen kuitenkin ensimmäiseen 12 kuukauteen.

31. RAHOITUSLEASINGVELKOJEN ERÄÄNTYMISAJAT

	2016	2015
Rahoitusleasingvelkojen bruttomäärä - vähimmäisvuokrat erääntymisajoittain:		
Vuoden kuluessa	**429**	377
Yhtä vuotta pitemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	**833**	601
Yli viiden vuoden kuluessa	**0**	0
Yhteensä	**1 262**	**978**
Rahoitusleasingvelkojen tulevat rahoituskulut	**-115**	-48
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo	**1 147**	**930**
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo erääntyy seuraavasti		
Vuoden kuluessa	**380**	**352**
Yhtä vuotta pitemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	**672**	**578**
Yli viiden vuoden kuluessa	**95**	**0**
Yhteensä	**1 147**	**930**

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sisältyy rahoitusleasingsopimuksilla hankittuja koneita ja kalustoa.

32. RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN KÄYVÄT ARVOT

(1 000 euroa)

2016 Tase-erä (1 000 euroa)	Liite	Käypään arvoon tulos-vaikutteisesti kirjattavat rahoi-tusvarat ja velat	Lainat ja muut saamiset	Myytävissä olevat raha-varat	Jaksotettuun hankinta- me-noon arvostetut rahoitusvelat	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Muut pitkäaikaiset varat	21		6 825			6 825	6 825
Myytävissä olevat rahoirusvarat				701		701	701
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25		22 844			22 844	22 844
Rahoitusarvopaperit	22					0	0
Rahoitusvarat yhteensä		**0**	**29 669**	**701**	**0**	**30 370**	**30 370**
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Lainat rahoituslaitoksilta	28				63 496	63 496	63 379
Vaihtovelkakirjalaina	28					0	0
Muut pitkäaikaiset velat	28				2 276	2 276	2 276
Lyhytaikaiset velat							
Vaihtovelkakirjalaina	28				0	0	0
Korolliset velat	28				17 280	17 280	17 280
Ostovelat	29				8 994	8 994	8 994
Muut velat	29	12			7 152	7 164	7 164
Rahoitusvelat yhteensä		**12**	**0**	**0**	**99 198**	**99 210**	**99 093**

2015 Tase-erä (1 000 euroa)	Liite	Käypään arvoon tulos-vaikutteisesti kirjattavat rahoi-tusvarat ja velat	Lainat ja muut saamiset	Myytävissä olevat raha-varat	Jaksotettuun hankinta- me-noon arvostetut rahoitusvelat	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Muut pitkäaikaiset varat	21		6 307			6 307	6 307
Myytävissä olevat rahoirusvarat				554			
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25		22 710			22 710	22 710
Rahoitusarvopaperit	22	6 606				6 606	6 606
Rahoitusvarat yhteensä		**6 606**	**29 017**	**554**	**0**	**35 623**	**35 623**
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Lainat rahoituslaitoksilta	28				55 698	55 698	55 712
Vaihtovelkakirjalaina	28					0	0
Muut pitkäaikaiset velat	28				3 910	3 910	3 910
Lyhytaikaiset velat							0
Vaihtovelkakirjalaina	28				15 000	15 000	15 000
Korolliset velat	28				8 968	8 968	8 968
Ostovelat	29				8 212	8 212	8 212
Muut velat	29	61			6 900	6 900	6 900
Rahoitusvelat yhteensä		**61**	**0**	**0**	**98 688**	**98 688**	**98 702**

Myyntisaamisten ja muiden lyhytaikaisten saamisten, sekä ostovelkojen ja muiden lyhytaikaisten velkojen käyvät arvot vastaavat niiden kirjanpitoarvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen saamisten maturiteetti huomioon ottaen. Siksi niiden käypää arvoa ei ole määritetty liitetietoihin.

Muiden jaksotettuun hankintamenoon arvostettujen saamisten ja velkojen käyvät arvot on määritetty diskonttaamalla niiden tulevat rahavirrat tasepäivänä käyttäen markkinakorkoja, jolla yhtiö saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöspäivänä, tai saamisten kohdalla markkinakorkoja, joilla yhtiö voisi myöntää vastapuolelle lainaa tilinpäätöspäivänä. Korot sisältävät yhtiön oman arvion luottoriskistä, minkä takia arvostukset luokitellaan tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa (ks. liite 33.)

Käypään arvoon taseessa arvostettujen erien käyvän arvon määrittämisestä on kerrottu liitetiedossa 33.

33. KÄYVÄN ARVON HIERARKIA KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTETUISTA RAHOITUSVAROISTA JA -VELOISTA

		Käyvät arvot raportointikauden lopussa		
	31.10.2016	Taso 1	Taso 2	Taso 3
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat				
Koronvaihtosopimukset			**0**	
Korkorahasto-osuudet		0		
Myytävissä olevat rahoitusvarat				
Rahoitusarvopaperit			**0**	
Noteeraamattomat osakesijoitukset				**0**
Yhteensä		**0**	**0**	**0**
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat				
Koronvaihtosopimukset				
Yhteensä		**0**	**0**	**0**

		Käyvät arvot raportointikauden lopussa		
	31.10.2015	Taso 1	Taso 2	Taso 3
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat				
Koronvaihtosopimukset			**12**	
Korkorahasto-osuudet		0		
Myytävissä olevat rahoitusvarat				
Rahoitusarvopaperit				
Noteeraamattomat osakesijoitukset				**701**
Yhteensä		**0**	**12**	**701**
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat				
Koronvaihtosopimukset				
Yhteensä		**0**	**0**	**0**

Hierarkian tason 1 käyvät arvot perustuvat täysin samanlaisten omaisuuserien tai velkojen noteerattuihin hintoihin toimivilla markkinoilla.

Tason 2 käyvät arvot perustuvat muihin syöttötietoihin kuin tasoon 1 sisältyviin noteerattuihin hintoihin, mutta kuitenkin tietoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan tai epäsuorasti. Rahastosijoitukset arvostetaan perustuen rahastoyhtiöiden arvostusraportteihin. Johdannaiset arvostetaan käyttäen diskontattujen rahavirtojen menetelmään.

Tason 3 käyvät arvot perustuvat muuhun kuin markkinoilta saatavaan hintaan, ja saattavat sisältää johdon tekemiä arvioita.

Myytävissä olevat pitkäaikaiset rahavarat

Myytävissä olevat pitkäaikaiset rahavarat ovat kaikki noteeraamattomia osakesijoituksia. Ne ovat arvostettu hankintahintaan, koska niiden käypiä arvoja ei ole luotettavasti saatavilla. Siksi niitä ei ole sisällytetty käyvänarvonhierakiaan.

34. VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

(1 000 euroa)

	2016	2015
Konserniyhtiöiden puolesta annetut vakuudet		
Yrityskiinnitykset	87 180	97 544
Annetut pantit	131 117	123 064
Muut vastuut	12 715	11 101

Annetut pantit sisältää pantatut tytäryhtiöosakkeet 131,1milj. euroa.
Vastuiden arvona on käytetty vakuuden nimellis - tai kirjanpitoarvoa.

Muut vuokrasopimukset		
Yhden vuoden kuluessa	7 096	7 911
Yli vuoden mutta enintään viiden vuoden kuluttua	16 202	13 526
Yli viiden vuoden kuluttua	2 126	1 112
Yhteensä	**25 424**	**22 549**
Rahalaitoslainojen yhteismäärä	**80 776**	**79 665**

35. LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

Konsernin lähipiiriin kuuluvat emoyhtiö sekä tytär-, osakkuus ja yhteisyritykset. Lähipiiriin luetaan myös Panostajan emoyhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja johtoryhmä.

Palkitsemisjärjestelmä

Panostaja Oyj:n hallitus päättää toimitusjohtajan ja johtoryhmän jäsenten palkitsemisjärjestelmän periaatteista. Johdon palkitsemis- ja sitouttamisjärjestelmät koostuvat rahapalkasta, luontoiseduista sekä osakepalkkiojärjestelmästä. Eläke määräytyy työeläkelain (TyEL) mukaan.

Panostajalla on käytössä tilikauden 2018 loppuun jatkuva osakepalkkiojärjestelmä, jossa siihen kuuluville johtoryhmän jäsenille voidaan myöntää palkkiona Panostajan osakkeita asetettujen tavoitteiden saavuttamisen perusteella. Tavoitteet asetetaan tilikauden pituisille ansaintajaksoille Panostaja-konsernin liikevoiton ja/tai muiden toiminnallisten tavoitteiden perusteella ja viiden (5) vuoden pituiselle ansaintajaksolle (vuodet 2014-2018) kumulatiivisen tulos per osake (EPS)-tunnusluvun perusteella.

Tilikauden 2016 päättyessä osakkeita on mahdollista saavuttaa yhteensä enintään 330.700 kappaletta, mikäli asetetut tavoitteet saavutetaan. Lisäksi mahdollista palkkiota maksetaan siten rahana, että se kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veronluonteiset maksut. Palkkiona saatujen osakkeiden osalta johtoryhmän jäsenillä on velvollisuus olla luovuttamatta osakkeita 27 kuukauden aikana niiden saamisesta.

Johtoryhmän jäsenillä on tilinpäätöshetkellä 31.10.2016 henkilökohtaisessa tai määräysvallassaan olevan yhtiön omistuksessa yhteensä 1.250.000 kpl (550.000 kpl) osakepalkkiojärjestelmään liittyvää Panostajan osaketta, jotka johtoryhmän jäsenet ovat sitoutuneet säilyttämään omistuksessaan järjestelmän voimassaoloajan. Kannustin- ja sitouttamisjärjestelmässä oleva johdon osakeomistus jakaantuu seuraavasti:.

Pravia Oy / Juha Sarsama	550 000	kpl
Comito Oy / Tapio Tommila	300 000	kpl
Miikka Laine	200 000	kpl
Minna Telanne	200 000	kpl
Yhteensä	1 250 000	kpl

Johtoryhmän jäsenet ovat rahoittaneet sijoituksensa osittain itse ja osittain yhtiön lainoituksen avulla ja jäsenet kantavat aidon yrittäjäriskin järjestelmään tekemänsä sijoituksen osalta.

Lainat lähipiirille

(1 000 euroa)

	2016	**2015**
Tilikauden alussa	1 464	2 739
Tilikauden aikana myönnetyt lainat	689	535
Lähipiiristä poistuneisiin liittyvät vähennykset	0	-267
Lainojen takaisinmaksut ja arvonalentumiset	-105	-1 543
Veloitetut korot	57	18
Tilikauden aikana saadut korkomaksut	-57	-18
Tilikauden lopussa	**2 048**	**1 464**

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden lainaehdot ovat seuraavat:

Nimi	**Lainan määrä**	**Takaisinmaksuehdot**	**Korko**
Pravia Oy (Juha Sarsama)	230	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	**0,250**
Pravia Oy (Juha Sarsama)	113	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	**0,250**
Pravia Oy (Juha Sarsama)	166	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	**0,250**
Comito Oy (Tapio Tommila)	178	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	**0,250**
Comito Oy (Tapio Tommila)	79	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	**0,250**
Comito Oy (Tapio Tommila)	83	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	**0,250**
Minna Telanne	166	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	**0,250**
Miikka Laine	166	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	**0,250**
Yhteensä	**1 181**		

Myönnettyjen lainojen vakuutena on yhtiön osakkeita, joiden käypä arvo 31.10.2016 oli 1,1 milj. euroa.

Muiden lähipiirilainojen lainaehdot ovat seuraavat:

	2016	2015	
Rollock Oy	309	309	Oman pääoman ehtoinen vaihtovelkakirjalaina, johon sovelletaan osakeyhtiölain 12 luvun säännöksiä. Mikäli yhtiö ei ole maksanut lainaa takaisin laina-ajan päätyttyä lainan antajalla on oikeus erityisten oikeuksien perusteella vaihtaa nämä vaihtovelkakirja-lainat yhtiön osakkeisiin.
Ecosir Group Oy	558	535	Pääomalainat, jotka erääntyvät maksettavaksi kokonaisuudessaan takaisin vuoden 2017 aikana. Ecosir Group Oy on velvollinen suorittamaan lainan pääoman ja sille kertyvän koron takaisinmaksus vain siltä osin kuin yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää viimeiseksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun tai sitä uudemman tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän. Jos lainan pääomaa tai korkoa yhtiön purkautuessa, selvitystilassa tai konkurssissa on maksamatta, se suoritetaan yhtiön kaikkia muita velkoja huonommalla etuoikeudella. Yhtiö ei ole antanut lainan pääoman tai sen sen koron maksamisesta vakuutta.

Johdon työsuhde-etuudet (1 000 euroa)	**2016**	**2015**
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	664	729
Osakeperusteiset etuudet	29	63
Yhteensä	693	792
Palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtaja	247	225
Toimitusjohtajan suoriteperusteinen työnantajan lakisääteinen eläkemeno	44	43
Hallituksen jäsenet		
Ala-Mello Jukka	40	40
Eero Eriksson	20	20
Koskenkorva Mikko	20	20
Pääkkönen Tarja	15	
Tarkkonen Hannu	20	20
Terhonen Jukka	5	20
Virtanen Antti	20	20

Panostaja Oyj:n yhtiökokous päätti 2.2.2016 hallituksen kokouspalkkioiden maksamisesta, että noin 40 %:a hallituksen jäsenelle maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenelle yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana. Lisäksi Panostaja Oyj:n hallitus päätti yhtiökokouksen jälkeen pidetyssä hallituksen järjestäytymiskokouksessa toteuttaa yhtiökokouksen päätös hallituksen jäsenten palkkioista osakkeiden osalta siten, että palkkio toimitetaan neljä kertaa vuodessa aina osavuosikatsauksen/tilinpäätöksen julkistamista seuraavana päivänä.

36. TYTÄRYHTIÖT 31.10.2016

Konsernin emo- ja tytäryrityssuhteet

	Kotipaikka	Osuus ääni-vallasta	Emoyrityksen omistus-osuus-%
Emoyritys			
Panostaja Oyj	Tampere		
Tytäryritykset			
Copynet Finland Oy	Helsinki	50,2	50,2
Grano Oy	Helsinki	50,2	50,2
Grano Group Oy	Helsinki	50,2	50,2
Grano Diesel Oy	Helsinki	50,2	50,2
Flexim Group Oy	Tampere	70,0	70,0
Onarg Oy	Helsinki	50,2	50,2
Heatmasters Group Oy	Tampere	80,0	80,0
Heatmasters Lämpökäsittely Finland Oy	Lahti	80,0	80,0
Heatmasters Technology Oy	Lahti	80,0	80,0
Heatmasters Sp.zoo	Puola	80,0	80,0
Heatmasters Scandinavia AB	Ruotsi	80,0	80,0
Heatmasters Inc	Texas, USA	80,0	80,0
KL-Parts Oy	Tampere	75,0	75,0
KL-Varaosat Oy	Tampere	75,0	75,0
KfZ Nord Oy	Tampere	75,0	75,0
As Grano Digital	Tallinna, Viro	50,2	50,2
Kopiolahtinen Oy	Vaasa	50,2	50,2
KotiSun Group Oy	Tampere	57,3	57,3
KotiSun Oy	Jyväskylä	57,3	57,3
KotiSun Viemäripalvelut Oy	Tampere	57,3	57,3
Leeviprint Oy	Lahti	50,2	50,2
Luotta Oy	Helsinki	50,2	50,2
Megaklinikka Group Oy	Helsinki	74,8	74,8
Megaklinikka Oy	Helsinki	74,8	74,8
Megakliniken AB	Tukholma, Ruotsi	74,8	74,8
Grano 3D Oy	Turku	50,2	50,2
Oulun Kopiokeskus Oy	Oulu	50,2	50,2
Selog Group Oy	Tampere	60,0	60,0
Selog Oy	Helsinki	60,0	60,0
Suomen Arkistovoima Oy	Turku	50,2	50,2
Suomen Helakeskus Oy	Seinäjoki	95,3	95,3
Suomen Helasto Oy	Seinäjoki	95,3	95,3
Takoma Gears Oy	Tampere	63,1	63,1
Takoma Oyj	Tampere	63,1	63,1

Alakonsernien tytäryhtiöiden omistusosuudet on taulukossa esitetty Panostajan alakonsernin emoyhtiön omistusosuuden mukaisena. Tarkemmat tiedot alakonsernien tytäryhtiöiden omistussuhteista on esitetty kunkin alakonsernin tilinpäätöksessä.

37. OIKEUDELLISET TAPAHTUMAT

Konsernilla ei ole tilinpäätöshetkellä avoinna olevia riita- tai oikeustapauksia, joihin liittyen konserniin voisi kohdistua merkittäviä vaateita.

38.TILINPÄÄTÖSPÄIVÄN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Yhtiöllä ei ole merkittäviä tilinpäätöspäivän jälkeisiä tapahtumia.

39. TUNNUSLUVUT

KONSERNIN TUNNUSLUVUT
(milj. euroa)

		2016	2015	2014
Liikevaihto, Me		172,5	148,2	121,1
Liikevoitto, Me		9,0	7,3	8,1
% liikevaihdosta		5,2	4,9	6,7
Tilikauden voitto		9,2	13,5	8,2
Oman pääoman tuotto (ROE) ,%		13,1	23	17,1
Sijoitetun pääoman tuotto (ROI), %		8,6	12,4	14,4
Omavaraisuusaste, %		38,1	37,5	33,3
Gearing, %	1)	70,4	65,2	73,7
Current ratio		1,4	1,3	1,3
Bruttoinvestoinnit, Me		10,9	54,9	19,9
% liikevaihdosta		6,30 %	37,0 %	16,5 %
Konsernin henkilökunnan lukumäärä keskim.		1 337	1 176	1 204
Tulos/Osake (EPS), e, laimentamaton		0,07	0,14	0,09
Tulos/Osake (EPS), e, laimennettu		0,07	0,14	0,09
Oma pääoma / Osake, e		0,77	0,74	0,62
Pääoman palautus / Osake,				0,04
Osinko / Osake, e	2)	0,04	0,05	
Osinko/Tulos % laimentamaton		58,0	35,4	
Osinko/Tulos % laimennettu		58,0	36,2	
Pääoman palautus/Tulos % laimentamaton				42,7
Osinko/Tulos % laimentamaton				
Pääoman palautus/Tulos % laimennettu				41,6
Efektiivinen osinkotuotto %		4,3	5,8	
Hinta/Voitto-suhde				
Tilikauden keskimäär. osakemäärä, 1 000 kpl		51 736	51 373	51 284
Osakkeiden lukumäärä tilik. lopussa, 1 000 kpl		52 533	51 733	51 733
Osakkeiden antioikaistun lukumäärän painotettu keskiarvo tilikauden aikana, 1 000 kpl		51 736	58 191	58 102
Osakkeen tilinkauden päätöskurssi, e		0,92	0,86	0,82
Osakkeen alin kurssi, e		0,81	0,77	0,69
Osakkeen ylin kurssi, e		1,04	0,94	0,91
Osakkeen keskikurssi tilikaudella, e		0,89	0,85	0,78
Osakekannan markkina-arvo, Me		48,3	44,5	42,4
Osakkeen vaihto, 1 000 kpl		5 959	6 508	7 909
Osakkeen vaihto, %		11,5	12,7	15,4

1) Velat sisältävät vaihdettavan pääomalainan
2) Hallituksen esitys

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	Tulos ennen satunnaisia eriä + rahoituskulut + voitto/tappio myydyistä liiketoiminnoista x 100 / Taseen loppusumma - koroton vieras pääoma (keskimäärin tiilikauden aikana)
Oman pääoman tuotto, % (ROE)	Tilikauden tulos x 100 / Oma pääoma (keskimäärin tilikauden aikana)
Omavaraisuusaste, %	Oma pääoma x 100 / Taseen loppusumma - saadut ennakot
Korolliset nettovelat	Korolliset velat – rahoitusvarat
Nettovelkaantumisaste (gearing), %	Korolliset nettovelat / Oma pääoma
Oma pääoma / Osake	Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma / Osakkeiden oikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä
Tulos / Osake (EPS)	Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos / Osakkeiden oikaistu lukumäärä keskimäärin tilikauden aikana
Current Ratio	Lyhytaikaiset varat / Lyhytaikainen vieras pääoma
Osinko / Osake	Tilikaudella jaettu osinko / Osakkeiden oikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä
Osinko / Tulos, %	Osinko / osake x 100 / Tulos / osake (EPS)
Effektiivinen osinkotuotto, %	Osinko / osake / Osakkeen kurssi tilinpäätöspäivänä

EMOYHTIÖN TULOSLASKELMA

1 000 euroa	Liite	1.11.15-31.10.16	1.11.14-31.10.15
LIIKEVAIHTO	1.1.	8	13
Liiketoiminnan muut tuotot	1.2.	119	27 695
Henkilöstökulut	1.3.	-1 366	-1 406
Poistot ja arvonalentumiset	1.4.	-74	-57
Liiketoiminnan muut kulut	1.5.	-1 576	-3 223
LIIKEVOITTO/-TAPPIO		-2 890	23 021
Rahoitustuotot ja -kulut	1.6.	10 196	-1 029
VOITTO/-TAPPIO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		7 306	21 992
Satunnaiset erät	1.7.	0	0
VOITTO/-TAPPIO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		7 306	21 992
Tuloverot	1.8.	36	-359
TILIKAUDEN VOITTO/-TAPPIO		7 341	21 634

EMOYHTIÖN TASE

1 000 euroa	Liite	31.10.2016	31.10.2015
Vastaavaa			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet	2.1.	118	149
Aineelliset hyödykkeet	2.2.	134	94
Sijoitukset	2.3.	40 504	41 243
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ		40 757	41 485
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Pitkäaikaiset saamiset	2.4.	12 419	13 330
Lyhytaikaiset saamiset	2.5.	2 471	2 409
Rahoitusarvopaperit	2.6.	0	6 606
Rahat ja pankkisaamiset		18 011	1 018
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ		32 901	23 363

VASTAAVAA YHTEENSÄ		**73 657**	**64 849**

Vastattavaa

OMA PÄÄOMA	2.7.		
Osakepääoma		5 569	5 569
Ylikurssirahasto		4 691	4 691
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		16 479	15 821
Edellisten tilikausien voitto/-tappio		7 944	-11 107
Tilikauden voitto/-tappio		7 341	21 634
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		42 025	36 607
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	2.8.	0	0
VIERAS PÄÄOMA	2.9.		
Pitkäaikainen vieras pääoma		20 042	7 542
Lyhytaikainen vieras pääoma		11 591	20 699
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		31 633	28 241
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**73 657**	**64 849**

EMOYHTIÖN RAHOITUSLASKELMA

1 000 euroa	1.11.15-31.10.16	1.11.14-31.10.15
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA		
Tilikauden voitto/-tappio	7 341	21 634
Oikaisut:	-10 158	-24 517
Suunnitelman mukaiset poistot	74	57
Alaskirjaukset	0	0
Myyntivoitot	0	-27 355
Myyntitappiot	0	1 573
Rahoitustuotot ja -kulut	-10 196	1 029
Tilinpäätössiirrot yhteensä	0	0
Verot	-36	359
Vähemmistöosuus	0	0
Osakkuusyhtiön tulos	0	0
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0
MUUTOKSET		
Myyntisaamisten muutos	-91	-98
Varaston muutos	0	0
Ostovelkojen muutos	88	-65
Varausten muutos	0	0

Korot ja muut rahoituskulut	-2 158	-1 847
Korko- ja muu rahoitustulot	560	759
Muu rahoitustulo	0	0
Maksetut verot	-323	0
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	**-4 739**	**-4 135**
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA	**-4 739**	**-4 135**
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investoinnint aineell.ja ainett.hyödykk	-84	-83
Investoinnit liiketoimintaan	0	0
Investoinnint tytäryrityksiin	0	-25 348
Investoinnit osakkuusyhtiöihin	0	-120
Investoinnit muihin sijoituksiin	-150	-331
Aineell ja aineett hyöd luovutustulot	0	36
Divestoinnit liiketoimintakaupat	0	0
Tytäryritysten myynnin luovutustuotot	0	32 723
Osakkuusyhtiöiden myynnin luovutustuotot	0	0
Muiden osakkeiden myynnin luovutustulot	0	0
Sisäisten saamisten nettomuutos	1 209	-1 928
Myönnetyt lainat	-581	-985
Lainasaamisten takaisinmaksut	30	572
Saadut osingot	12 065	1 760
Muutos muut investoinnit	0	0
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	**12 488**	**6 296**
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Osakeanti	0	0
Omien osakkeiden hankinta ja myynti	658	73
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	59
Lyhytaikaisten korollisten saamisten muutos	330	276
Lyhytaikaisten korollisten velkojen muutos	-15 000	0
Lainojen nostot	20 000	0
Lainojen takaisinmaksut	-788	-2 565
Pitkäaikaisten sisäisten lainojen muutos	0	0
Maksetut osingot	-2 562	-2 046
Muu rahoituksen rahavirta	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	**2 638**	**-4 204**
RAHAVAROJEN MUUTOS	**10 387**	**-2 043**
Rahavarat tilikauden alussa	**7 624**	**9 668**
RAHAVAROJEN MUUTOS	**10 387**	**-2 043**
Rahavarat tilikauden lopussa	**18 011**	**7 624**

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 31.10.2016

Panostaja-konsernin emoyhtiö on Panostaja Oyj, kotipaikka Tampere.
Panostaja-konsernin konsernitilinpäätös on saatavissa osoitteesta
Kalevantie 2, 33100 Tampere.

Lukujen vertailukelpoisuus

Tilikauden ja edellisen tilikauden luvut ovat vertailukelpoisia keskenään.

Arvostusperiaatteet

Kuluva käyttöomaisuus on merkitty taseeseen hankintamenoon
vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla.
Käyttöomaisuus osakkeet arvostetaan hankintahintaan.

Eläkkeet

Henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on hoidettu ulkopuolisessa eläkevakuutusyhtiössä.
Eläkemenot kirjataan kuluksi kertymisvuonna.

Poistot

Suunnitelman mukaiset poistot pysyvistä vastaavista on laskettu todennäköisen käyttöiän perusteella alkuperäisestä hankintahinnasta.
Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat:

Aineettomat oikeudet	3 v
Liikearvo	5-10 v
Muut pitkävaikutteiset menot	5-10 v
Rakennukset	20-40 v
Koneet ja kalusto	3-10 v
Muut aineelliset hyödykkeet	3-10 v

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT 1.1. - 1.9.

1 000 euroa

1.1. Liikevaihto, tilit 30000-30100	2016	2015
Hallintokuluveloitukset konserniyhtiöiltä	8	13
	8	13

1.2. Liiketoiminnan muut tuotot, tilit 30200-30500

Käyttöomaisuuden myyntivoitot	0	27 355
Saadut tuet	15	0
Muut	104	339
	119	27 695

1.3. Henkilöstökulut, tilit 45000-46510

Palkat ja palkkiot	1 098	1 143
Eläkekulut	191	210
Muut henkilösivukulut	77	53
	1 366	1 406
Yhtiön palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin		
Toimihenkilöitä	9	9

1.4. Poistot ja arvonalentumiset, tilit 68000-69000

Suunnitelman mukaiset poistot		
Aineettomat oikeudet	6	7
Muut pitkävaikutteiset menot	29	26
Koneet ja kalusto	39	23
	74	57

1.5. Liiketoiminnan muut kulut, tilit 70000 - 80400

Liiketoiminnan muut kulut sisäinen	27	36
Liiketoiminnan muut kulut	565	511
Markkinointikulut	261	222
Tietohallintokulut	146	167
Asiantuntijapalvelukulut	411	554
Käyttöomaisuusosakkeiden myyntitappio	0	1 573
Vuokrakulut	166	160
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	1 576	3 223
Tilintarkastajan palkkiot		
tilintarkastuspalkkiot	42	60
oheispalvelut	43	18
	86	78

1.6. Rahoitustuotot ja -kulut, tilit 90000 - 95600	2016	2015
Osinkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	12 065	1 655
Muilta	75	0
Osinkotuotot yhteensä	12 140	1 655
Muut korkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	380	568
Muilta	70	57
Muut korkotuotot yhteensä	450	625
Muut rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	74	115
Muilta	28	106
Muut rahoitustuotot yhteensä	103	221
Muut korko- ja rahoitustuotot yhteensä	553	846

Korkokulut		
Saman konsernin yrityksille	0	0
Muille	1 410	1 789
Korkokulut yhteensä	1 410	1 789
Muut rahoituskulut		
Muille	198	49
Muut rahoituskulut yhteensä	198	49
Korkokulut ja muut rahoituskulut yhteensä	1 608	1 838
Konserniosuuksien arvonalentumiset	889	1 692
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	10 196	-1 029

1.7. Satunnaiset erät, tilit 97100 - 97200

Satunnaiset tuotot/konserniavustus	0	0
	0	0

1.8. Tuloverot,tilit 99000 ja 99800

Tuloverot tilikaudelta ja aik. kausilta	-36	359
	-36	359

TASEEN LIITETIEDOT 2.1- 2.9.
1 000 euroa

	2016	**2015**
2.1. Aineettomat hyödykkeet, tilit 10000-10700		
Aineettomat oikeudet		
Hankintameno 01.11.	59	59
Lisäykset 01.11.-31.10.	0	0
Vähennykset 01.11.-31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	59	59
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-44	-37
Sumu-poistot 01.11.-31.10.	-6	-7
Kirjanpitoarvo 31.10.	9	15
Muut pitkävaikutteiset menot		
Hankintameno 01.11.	401	383
Lisäykset 01.11.-31.10.	5	17
Vähennykset 01.11.-31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	405	401
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-267	-240
Sumu-poistot 01.11.-31.10.	-29	-26
Kirjanpitoarvo 31.10.	109	134
Aineettomat hyödykkeet yhteensä		
Hankintameno 01.11.	460	443
Lisäykset 01.11.-31.10.	5	17

Vähennykset 01.11.-31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	465	460
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-311	-277
Sumu-poistot 01.11.-31.10.	-35	-34
Kirjanpitoarvo 31.10.	118	149

2.2. Aineelliset hyödykkeet, tilit 11000-13800

Koneet ja kalusto		
Hankintameno 01.11.	668	629
Lisäykset 01.11.-31.10.	80	66
Vähennykset 01.11.-31.10.	0	-27
Hankintameno 31.10.	748	668
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-575	-551
Sumu-poistot 01.11.-31.10.	-39	-23
Kirjanpitoarvo 31.10.	134	94
Aineelliset hyödykkeet yhteensä		
Hankintameno 01.11.	668	629
Lisäykset 01.11.-31.10.	80	66
Vähennykset 01.11.-31.10.	0	-27
Hankintameno 31.10.	748	668
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-575	-551
Sumu-poistot 01.11.-31.10.	-39	-23
Kirjanpitoarvo 31.10.	134	94

2.3. Sijoitukset, tilit 14000-14700	**2016**	**2015**
Osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 01.11.	37 046	19 417
Lisäykset 01.11.-31.10.	0	25 348
Vähennykset 01.11.-31.10.	-889	-7 718
Hankintameno 31.10.	36 157	37 046
Osuudet omistusyhteysyrityksissä		
Hankintameno 01.11.	3 858	3 997
Lisäykset 01.11.-31.10.	0	120
Vähennykset 01.11.-31.10.	0	-259
Hankintameno 31.10.	3 858	3 858
Muut osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 01.11.	339	8
Lisäykset 01.11.-31.10.	150	1 911
Vähennykset 01.11.-31.10.	0	-1 580
Hankintameno 31.10.	489	339
Sijoitukset yhteensä		
Hankintameno 01.11.	41 243	23 421
Lisäykset 01.11.-31.10.	150	27 378
Vähennykset 01.11.-31.10.	-889	-9 556
Hankintameno 31.10.	40 504	41 243

2.4. Pitkäaikaiset saamiset, tilit 16000-16900

Pääomalainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2 973	2 759
Pääomalainasaamiset omistusyhteysyrityksiltä	235	235
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	3 258	4 681
Lainasaamiset	2 454	2 156
Muut saamiset	3 500	3 500
	12 419	13 330

2.5. Lyhytaikaiset saamiset, tilit 17000-17900

Myyntisaamiset saman konsernin yrityksiltä	51	66
Myyntisaamiset	10	83
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	1 091	1 310
Konserniavustussaamiset	0	0
Muut saamiset	5	4
Osinkosaamiset saman konsernin yrityksiltä	0	0
Pääomalainasaamiset omistusyhteysyrityksiltä	130	0
Lainasaamiset omistusyhteysyrityksiltä	323	300
Muut lainasaamiset	542	419
Korkosaaminen saman konsernin yrityksiltä	212	145
Siirtosaamiset	108	82
	2 471	2 409

Pitkä- ja lyhytaikaiset lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä sisältää yhteensä 3,0 milj. euron lainasaamiset Takoma Oyj:ltä ja Takoma Gears Oy:ltä. Yhtiöt ovat yrityssaneerauksessa ja Takoman kannattavuus on tilikaudella ollut heikko. Tästä syystä saamisten takaisinmaksuun liittyy tavallista suurempaa epävarmuutta.

Siirtosaamisten oleelliset erät		
Korkosaaminen lähipiirilainoista	4	3
Korkosaaminen muista lainasaamisista	0	0
Ecosir Group Oy	2	21
Rollock Oy	36	17
Ennakot	0	1
Kulujen jaksotukset	65	40
	108	82

2.6. Rahoitusarvopaperit, tili 18800

Muut osakkeet ja osuudet		
Sijoitusrahasto-osuudet	0	6 606

	2016	**2015**
2.7. Oma pääoma, tilit 20000-22050		
Osakepääoma 01.11.	5 569	5 569
Osakepääoman korotus ja osakeanti	0	0
Osakepääoma 31.10.	5 569	5 569
Ylikurssirahasto 01.11. = 31.10.	4 691	4 691
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 01.11.	15 821	17 795
Osakepääoman korotus ja osakeanti	0	0
Omien osakkeiden osto/myynti	0	0
Johtoryhmän palkitseminen omina osakkeina	581	0

Hallituspalkkiot omina osakkeina	77	73
Pääomanpalautus	0	-2 046
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.10.	16 479	15 821
Edellisten tilikausien voitto/-tappio 01.11.	10 526	-10 927
Vähennyskelvottomat alv-osuudet 02-10/14	0	-180
Palautuneet vanhat osingot 2010	0	0
Johdon palkitsemisjärjestelmä	-20	0
Osingonjako	-2 562	0
Edellisten tilikausien voitto/-tappio 31.10.	7 944	-11 107
Tilikauden voitto/-tappio	7 341	21 634
Oma pääoma yhteensä	42 025	36 607
Jakokelpoinen vapaa oma pääoma 31.10.	31 765	26 347

2.8. Tilinpäätössiirtojen kertymä, tilit 23500-24600

Tilinpäätössiirtojen kertymä muodostuu kertyneestä poistoerosta.	0	0

2.9.Vieras pääoma, tilit 26000-29600

2.9.1 Pitkäaikaiset velat, tilit 26000-27500

Hybridilaina 2013	0	7 500
Lainat rahoituslaitoksilta	20 000	0
Muut pitkäaikaiset velat	3	3
	20 003	7 503
Velat saman konsernin yrityksille		
Muut velat	39	39
	39	39
Pitkäaikaiset velat yhteensä	20 042	7 542

2.9.2 Lyhytaikaiset velat, tilit 28200-29600

Hybridilaina 2013	7 500	0
Vaihdettava pääomalaina 2011	0	15 000
Lainat rahoituslaitoksilta	0	788
Ostovelat	123	77
Muut velat	211	245
Siirtovelat	3 626	4 586
	11 461	20 695
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	0	4
	0	4
Velat omistusyhteysyrityksille	130	0
	130	0

	2016	2015
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Vuosilomapalkat sosiaalikuluineen	151	120
Vuosilomapalkkojen TyEL-jaksotus	28	22

Johdon palkkajaksotus sosiaalikuluineen	0	105
Tulospalkkiojaksotus	39	55
Johdon palkitsemisjärjestelmä	34	0
Kiinteistörahaston purkuennakko	3 038	3 038
Korkojaksotukset	336	887
Verojaksotus	0	359
Muut erät	0	0
	3 626	4 586
Lyhytaikaiset velat yhteensä	11 591	20 699

MUUT LIITETIEDOT

1 000 euroa	**2016**	**2015**
Vakuudet ja vastuusitoumukset		
Konserniyhtiöiden puolesta		
Annetut takaukset	4 842	5 754
Osakkuusyhtiöiden puolesta		
Annetut takaukset	1 145	950
Muiden puolesta		
Annetut takaukset	0	1 700
Vuokravastuut		
Yhden vuoden kuluessa	154	156
Yli yhden enit. 5 vuoden kuluessa	618	624
Yli viiden vuoden kuluessa	219	377
Leasing-vastuut		
Yhden vuoden kuluessa	1	1
Yli yhden enit. 5 vuoden kuluessa	0	1
Yli viiden vuoden kuluessa	0	0
Pantatut osakkuusyhtiöosakkeet		
Omien velkojen vakuudeksi	0	0
Muut annetut pantit		
Omien velkojen vakuudeksi	5	4

Hybridilaina 2013

Laina on oman pääomanehtoinen joukkovelkakirjalaina ja sen määrä 31.10.2016 on 7.500 tuhatta euroa. Laina-aika on 27.05.2013 - 27.05.2017.

Vaihdettava pääomalaina 2011

Lainan jäljellä oleva määrä 15.000 tuhatta euroa maksettiin takaisin eräpäivänä 01.04.2016

Emoyhtiön hallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelyksi ja voitonjaoksi

Panostaja Oyj:n jakokelpoiset varat, joihin on lisätty tilikauden ja edellisten tilikausien voitto 15 285 594,38 euroa ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 16 479 125,39 euroa ovat 31 764 719,77 euroa.

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osakkeenomistajille osinkoa 0,04 euroa osakkeelta.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että yhtiökokous valtuuttaisi hallituksen päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä enintään 4.700.000 euroa.

Valtuutuksen ehdotetaan sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoon liittyvistä ehdoista. Valtuutuksen ehdotetaan olevan voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

Tampereella 8. päivänä joulukuuta 2016

Jukka Ala-Mello
puheenjohtaja

Mikko Koskenkorva

Eero Eriksson

Hannu Tarkkonen

Antero Virtanen

Tarja Pääkkönen

Juha Sarsama
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Tampereella 9. päivänä joulukuuta 2016

PricewaterhouseCoopers Oy
Tilintarkastusyhteisö

Markku Launis
KHT

Lauri Kallaskari
KHT

TIETOJA OSAKKEISTA

Osakepääoma ja osakkeet

Katsauskauden päättyessä Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5.568.681,60 euroa. Osakkeiden lukumäärä on yhteensä 52.533.110 kappaletta.

Panostaja Oyj:n hallitus päätti 4.5.2016 vuoden 2015 varsinaisen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla osakeyhtiölain 9 luvun 20 §:n mukaisesta 800.000 osakkeen maksuttomasta osakeannista yhtiölle itselleen. Yhtiö teki osakeannin itselleen, jotta sillä olisi saatavilla riittävä määrä omia osakkeita käytettäväksi yhtiön avainhenkilöiden sitouttamiseen ja muihin hallituksen kulloinkin päättämiin käyttötarkoituksiin. Uudet osakkeet merkittiin kaupparekisteriin 6.5.2016.

Panostaja myi katsauskaudella 700.000 kappaletta omia osakkeitaan johtoryhmän jäsenille osana pitkäaikaista osakepohjaista kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää.

Yhtiön hallussa oleva omien osakkeiden määrä katsauskauden lopussa oli 355.183 kappaletta (tilikauden alussa 342.398 kappaletta). Omien osakkeiden määrä vastasi 0,7 prosenttia koko katsauskauden lopun osakemäärästä ja äänimäärästä. Yhtiön hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan yhteenlaskettu omistusosuus yhtiön osakkeista on 8.100.322 kappaletta. Omistus edustaa 15 % osakemäärästä.

Yhtiökokousten 5.2.2015 ja hallituksen päätösten mukaisesti Panostaja Oyj luovutti 11.12.2015 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 32.800 kappaletta osakkeita. Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 11.12.2015 yhteensä 13.483 kappaletta, 4.3.2016 13.793 sekä 3.6.2016 13.952 ja 2.9.2016 yhteensä 13.187 kappaletta eli yhteensä 54.415 kappaletta osakkeita kokouspalkkioiden maksuna.

Yhtiön osakkeet on julkisesti noteerattu vuodesta 1989. Tällä hetkellä yhtiön osakkeet on noteerattu NASDAQ Helsingissä.

HALLINTO JA YHTIÖKOKOUS

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 2. helmikuuta 2016 Tampereella. Hallituksen jäsenten lukumääräksi vahvistettiin kuusi, ja valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättyvälle toimikaudelle hallitukseen valittiin Jukka Ala-Mello, Eero Eriksson, Mikko Koskenkorva, Antero (Antti) Virtanen ja Hannu Tarkkonen uudelleen sekä uutena jäsenenä Tarja Pääkkönen.
Tilintarkastajiksi valittiin Tilintarkastus-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja KHT Markku Launis toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Tilintarkastus-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy on ilmoittanut, että päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Lauri Kallaskari.
Yhtiökokous vahvisti esitetyn tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.11.2014 - 31.10.2015 ja päätti, että päättyneeltä tilikaudelta osakkeenomistajille maksetaan osinkoa 0,05 euroa osakkeelta.

Lisäksi yhtiökokous päätti, että hallitus valtuutetaan päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä 4.700.000 euroa. Valtuutus sisältää hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoon liittyvistä ehdoista. Valtuutus on voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka. Yhtiökokous myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että hallituksen jäsenten palkkiot pidetään ennallaan ja että valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättyvältä toimikaudelta hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiona 40.000 euroa ja hallituksen muille jäsenille kullekin 20.000 euroa. Lisäksi yhtiökokous päätti, että noin 40 % hallituksen jäsenille maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenille yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista

yli yhtä prosenttia (1 %) yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti (1 %) yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana. Yhtiökokous päätti edelleen, että hallituksen jäsenten matkakulut korvataan Verohallinnon vahvistaman kulloisenkin matkakorvausperusteen enimmäismäärän mukaisena.
Lisäksi hallitus valtuutettiin päättämään omien osakkeiden hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä siten, että hankittavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 5.100.000 osaketta, mikä vastaa noin 9,86 % yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan valtuutuksen nojalla hankkia vain vapaalla omalla pääomalla. Omia osakkeita voidaan hankkia hankintapäivänä NASDAQ Helsinki Oy:n järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä muodostuvaan hintaan tai muuten markkinoilla muodostuvaan hintaan. Hallitus päättää, miten omia osakkeita hankitaan. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa (suunnattu hankkiminen). Valtuutus kumoaa edellisessä varsinaisessa yhtiökokouksessa 5.2.2015 annetun omien osakkeiden hankintaa koskevan valtuutuksen. Valtuutus on voimassa 2.8.2017 saakka.
Yhtiön hallitus piti välittömästi yhtiökokouksen päätyttyä järjestäytymiskokouksen, jossa hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Jukka Ala-Mello ja varapuheenjohtajaksi Eero Eriksson.
Hallitus ei ole käyttänyt yhtiökokouksen antamaa valtuutusta omien osakkeiden hankinnasta tilikauden aikana.

Osakekurssin kehitys ja osakkeenomistus

Panostaja Oyj:n osakkeen päätöskurssi vaihteli neljännen tilikauden aikana 0,81 euron (alin noteeraus) ja 1,04 euron (ylin noteeraus) välillä. Osakkeiden osakevaihto tarkastelujaksolla oli 5.959.387 kappaletta, mikä edustaa 11,5 % osakekannasta. Osakkeen lokakuun 2016 päätöskurssi oli 0,92 euroa. Yhtiön osakekannan markkina-arvo lokakuun 2016 lopussa oli 48,3 milj. euroa (44,5 milj. euroa). Yhtiöllä oli lokakuun 2016 lopussa 3.708 osakkeenomistajaa (3.660).

Osakkeen vaihto sekä kurssit

	alin, €	ylin,€	Osakeanti oikaistu vaihto kpl	% - osakkeista
2016	0,81	1,04	5 959 389	11,5
2015	0,77	0,94	6 508 111	12,7
2014	0,69	0,91	7 908 686	15,4
2013	0,66	0,86	3 814 701	7,4
2012	0,73	1,05	5 725 530	11,1
2011	0,97	1,51	3 841 477	7,7
2010	1,32	1,75	5 301 507	11,2
2009	0,89	1,4	8 108 040	17,5

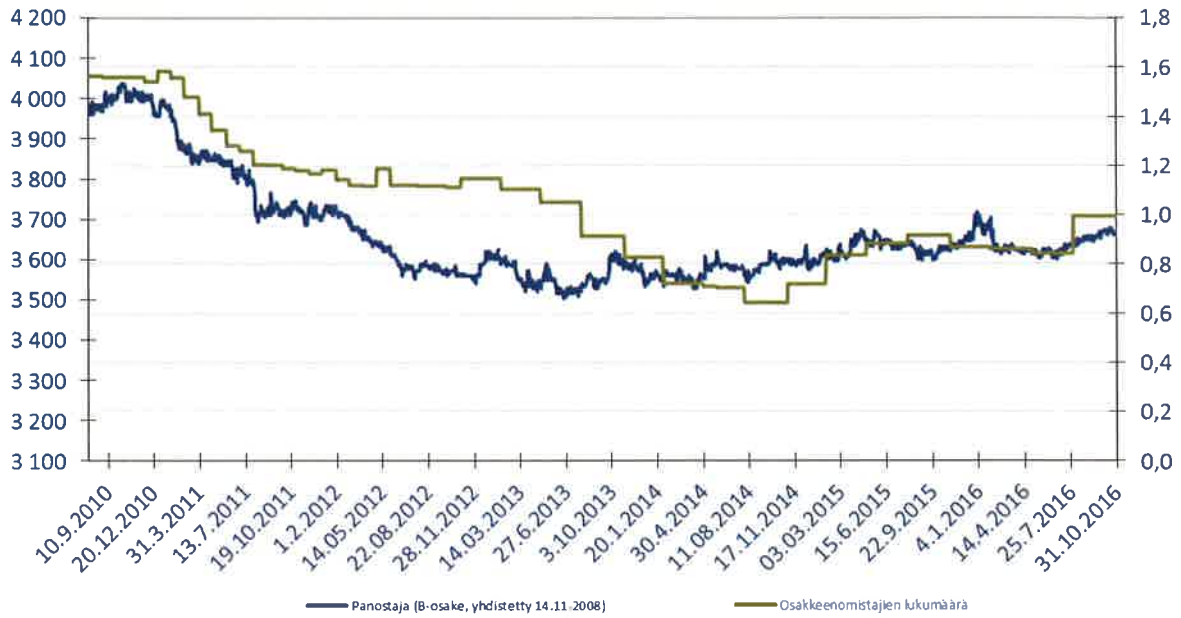

SUURIMMAT OSAKKEENOMISTAJAT

20 suurinta osakkeenomistajaa		31.10.2016 kpl	
1	TREINDEX OY	5 679 200	10,81 %
2	KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA	4 259 000	8,11 %
3	KOSKENKORVA MATTI	4 048 903	7,71 %
4	KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ FENNIA	3 468 576	6,60 %
5	KOSKENKORVA MAIJA	3 387 542	6,45 %
6	KOSKENKORVA MIKKO	1 455 055	2,77 %
7	KOSKENKORVA MAUNO	1 340 769	2,55 %
8	MALO HANNA	1 151 207	2,19 %
9	KUMPU MINNA	1 151 170	2,19 %
10	JOHTOPANOSTUS OY	1 030 000	1,96 %
11	OP-HENKIVAKUUTUS OY	1 023 888	1,95 %
12	PORKKA HARRI	935 000	1,78 %
13	LEINO SATU	831 653	1,58 %
14	LÄHITAPIOLA KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ	674 000	1,28 %
15	KOSKENKORVA HELENA	641 101	1,22 %
16	PRAVIA Oy	632 500	1,20 %
17	KOSKENKORVA PEKKA	583 502	1,11 %
18	HAAJANEN TARU	525 917	1,00 %
19	KOSKENKORVA KARRI	520 305	0,99 %
20	KOSKENKORVA JOHANNA	437 746	0,83 %
		33 777 034	64,30 %
Muut osakkeenomistajat		18 374 027	
Yhteensä		52 533 110	

Osakkeenomistuksen jakautuminen suuruusluokittain 31.10.2016

Osakemäärä	Omistajia kpl	%	Osakkeita/ääniä kpl	%
1-1000	1 860	50,16 %	869 613	1,66 %
1001-10000	1 517	40,91 %	5 081 328	10,42 %
10001-100000	285	7,69 %	7 094 500	13,50 %
100001-500000	27	0,73 %	5 955 792	11,34 %
500001-	19	0,51 %	33 339 288	63,46 %
Yhteensä	3 708	100,00 %	52 340 521	100,38 %
joista hallintarekisteröityjä	7		316 852	0,04 %
Yhteistilillä			192 589	0,37 %
Liikkeeseenlaskettu määrä			52 533 110	100,00 %

Osakkeenomistuksen jakautuminen sektoreittain 31.10.2016

Sektoriluokka	Omistajia kpl	%	Osakkeita/ääniä kpl	%
Yritykset	135	3,64 %	9 442 924	18,08 %
Rahoitus-ja vakuutuslaitokset	13	0,35 %	5 617 030	10,76 %
Julkisyhteisöt	2	0,05 %	4 274 000	8,19 %
Kotitaloudet	3 539	95,44 %	32 610 338	62,45 %
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	8	0,22 %	60 782	0,12 %
Ulkomaat	11	0,30 %	18 595	0,04 %
Yhteensä	3 708	100,00 %	52 023 669	99,63 %
Hallintarekisteröityjä	7		0	0,00 %
Yhteistilillä			192 589	0,37 %
Liikkeeseenlaskettu määrä			52 216 258	100,00 %